

Tiina Lipponen

*”...yhessä kato pätkäillään ja sehän se on
just tässä ryhmässä hienoo.”*

Ryhmänjäsenten kokemuksia Arki on draamaa -ryh-
mästä

Opinnäytetyö
Sosiaali- ja terveystieteiden
sosiologia

Syyskuu 2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

KUVAILULEHTI

		Opinnäytetyön päivämäärä 23.05.2017
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi
Tekijä(t) Lipponen, Tiina		
Nimeke "...yhessä kato pähkäillään ja sehän se on just tässä ryhmässä hienoo." Ryhmänjäsenten kokemuksia Arki on draamaa -ryhmästä		
Tiivistelmä Vuonna 2010 syrjäytyneitä 15-29 -vuotiaita nuoria oli jopa 5 % kaikista sen ikäisistä nuorista. Kuha selviit-hanke toimii vuosina 2015–2017. Hankkeen tavoitteena on löytää sellaisia sosiaalisen kuntoutuksen menetelmiä, jotka auttavat nuoria integroitumaan yhteiskuntaan heidän kykyjään vastaavalla tavalla ja näin ennalta ehkäistä syrjäytymistä. Hankkeen kohteena ovat 13–29 –vuotiaat mikkeliäiset nuoret. Opinnäytetyö käsittelee Kuhan selviit -hankkeen Arki on draamaa -ryhmän jäsenten kokemuksia, sekä omia havaintojani ryhmätoiminnan merkityksestä. Lisäksi opinnäytetyössä tutkitaan mitä tukihenkilötoiminta voisi olla Arki on draamaa -ryhmän osana. Opinnäytetyö toteutettiin syksystä 2016 kevääseen 2017. Tutkimusmenetelminä käytettiin osallistuvaa havainnointia sekä teemahaastattelua. Haastatteluihin osallistui kahdeksan ryhmän jäsentä. Tutkimuksissa kävi ilmi, että ryhmä tarjoaa vertaistukea arkeen sekä opettaa uusia sosiaalisia taitoja ja opiskelutaitoja. Haastatteluissa nousi myös esille tukihenkilöiden tarpeellisuus. Haastattelutavat kokivat draaman mielekkäänä toimintamuotona.		
Asiasanat (avainsanat) nivelvaihe, nuoret, nuoruus, sosiaalinen kuntoutus, syrjäytyminen, tukihenkilö, vertaistuki		
Sivumäärä 33 + 1 liite	Kieli suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä) 1 liite		
Ohjaavan opettajan nimi Kati Vapalahti		Opinnäytetyön toimeksiantaja Kuhan selviit -hanke

DESCRIPTION

		Date of the bachelor's thesis 23.05.2017
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu		Author(s) Tiina Lipponen
Name of the bachelor's thesis "... together we work things out and just that is great in this group." Group members' experiences of the Every Day is Drama group		Degree programme and option Bachelor of Social Services
Abstract The Just Cope, Kuha selviit project is active during 2015-2017. The objective of the project is to find methods of social rehabilitation to help adolescents to integrate into society in accordance with their abilities and thus prevent social exclusion. The project is targeted at 13-29 -year-old adolescents in Mikkeli. The purpose of the thesis is to survey the Every Day is Drama groups members' experiences of the importance of group work based also on my own observations. The survey also investigates what support person activity could be in Every Day is Drama group. .. The study was carried out during the fall of 2016 and spring 2017. The research methods were involved observation and theme interview. Eight members of the group were interviewed. According to the results the group offers peer support and teaches new social, study and life skills. Support persons were also considered important. The interviewees thought that drama was a pleasant activity.		
Subject headings, (keywords) social rehabilitation, adolescents, peer support, support person, social exclusion		
Pages 33 + 1	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Kati Vapalahti	Bachelor's thesis assigned by The Just Cope project	

SISÄLTÖ

1.	JOHDANTO	1
2.	SOSIAALINEN KUNTOUTUS SYRJÄYTYMISEN EHKÄISYSSÄ	2
2.1	Kuhan selviit -hanke	3
2.2	Nivelvaihe - uhka vai mahdollisuus?	4
2.3	Syrjäytyminen	5
3.	VERTAISTUKI	7
3.1	Tukena elämässä kummioppilas, tukioppilas, tutor ja mentori vai jotain muuta?	8
3.2	Kokemusasiantuntija vertaisena	10
4.	TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT SOSIAALISESSA KUNTOUTUKSESSA	
	11	
4.1	Sosiokulttuurinen innostaminen voimaantumisen edistäjänä	12
4.2	Voimaantumisesta osallisuuteen	12
5.	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	14
5.1	Aineiston keruu	14
5.1.1	Osallistuva havainnointi	15
5.1.2	Teemahaastattelut	16
5.2	Aineiston analyysi	17
6.	TUTKIMUSTULOKSET	20
6.1	Ryhmän aloittamisvaihe	20
6.2	Ryhmän merkitys ryhmänjäsenille	21
6.3	Ryhmänjäsenten merkitys toisilleen	24
6.4	Tukihenkilötoiminnan tarve	26
7.	POHDINTA	28
7.1	Vertaistuki ja turvallinen ryhmä	28
7.2	Taiteen merkitys	29
7.3	Oppiminen	30
7.4	Rinnalla kulkija	30
7.5	Tutkimuksen eettisyys	31
8.	LOPUKSI	32
	LÄHTEET	34

LIITE/LIITTEET

1 Teemahaastattelunrunko

1. JOHDANTO

Ylen artikkeli (2017) kertoo 19-vuotiaasta Juusosta, joka haluaisi erityisesti skeitata ja kuunnella musiikkia. Vaikka Juusolla on hotelli- ja ravitsemusalan perustutkinto, ei hän ole harkinnut työnhakua, sillä ala ei tunnu omalta. Juusolla kuitenkin on työkokeilu-paikka, mutta siellä hän ei viihdy. "Tuntuu, että on pitänyt olla koko ajan menossa, opiskella ja nyt tämä työkokeilu, johon oli pakko tulla. Toivon, että tämän jälkeen alkaa jakso, jolloin ei tarvitse tehdä mitään, eikä stressata työhön tulemisesta" Juuso toteaa. (Perkkiö, 2017.)

Juuson tarina ei ole harvinainen, sillä vuonna 2010 syrjäytyneitä 15–29 -vuotiaita nuoria oli jopa 5 % kaikista sen ikäisistä nuorista (Myrskylä 2012, 2). Tilastot kertovat karua tarinaa syrjäytymisestä, ja kaikkialla huudetaan apua nuorten saattamiseksi työelämään. Muutoksen pitäisi olla suuri, ja sen pitäisi tulla pian puretuen syvälle yhteiskunnan rakenteisiin saakka.

Vuonna 2015 voimaan astunut uusi sosiaalihuoltolaki määrittelee ensimmäisen kerran sosiaalisen kuntoutuksen. Sosiaalihuoltolain 3.luvun 17§ mukaan sosiaalista kuntoutusta annetaan asiakkaan toimintakyvyn parantamiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.) Uuden sosiaalihuoltolain myötä käynnistettiin valtakunnallinen sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishanke (SOSKU), johon myös Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalveluiden kuntayhtymä osallistuu. Mikkelissä osahanke toimii nimellä Kuhan selviit – hanke ja sen kohderyhmänä ovat erityisesti nivelvaiheen nuoret.

Siirtymiä, esimerkiksi peruskoulusta toiselle asteelle, kutsutaan nivelvaiheiksi. Näiden siirtymien aikana nuoret tarvitsevat tukea, sillä mitä pidempään nivelvaihe kestää, sen vaikeammaksi siirtymä muodostuu ja syrjäytymisvaara kasvaa (Opetusministeriö 2005, 11). Kuhan selviit -hanke pyrkiikin kehittämään sellaisia sosiaalisen kuntoutuksen menetelmiä, joilla näitä nivelvaiheen nuoria voidaan tukea (Kuhan selviit-hanke).

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia Arki on draamaa -ryhmän ja sen jäsenten merkitystä ryhmänjäsenille sekä nuorten tarvetta vertaistukea tarjoavalle tukihenkilölle osallistuvan havainnoinnin ja haastattelujen kautta. Tarkoitukseni on saada tietoa siitä, millaisia merkityksiä Arki on draamaa -ryhmän tyyppisellä ryhmätoiminnalla on

sosiaalisen kuntoutuksen toimintamallina. Opinnäytetyötäni varten olen haastatellut ja havainnoinut ryhmän jäseniä syksystä 2016 kevääseen 2017 saakka. Opinnäytetyöraportin alussa käsittelen teoreettista viitekehystä, sen jälkeen avaan opinnäytetyöprosessia ja lopuksi kerron tutkimustuloksistani ja pohdin niiden merkitystä.

2. SOSIAALINEN KUNTOUTUS SYRJÄYTYMISEN EHKÄISYSSÄ

Sosiaalityön kansainvälisen määritelmän mukaan sosiaalityö on käytäntöön perustuva ammatti ja koulutusala, jonka tarkoituksena on edistää sosiaalista muutosta ja kehitystä, sosiaalista koheesiota sekä ihmisten voimaantumista ja vapautta sekä edistää hyvinvointia. Peruseriaatteina sosiaalityössä on oikeudenmukaisuus, ihmisoikeuksien puolustaminen ja monimuotoisuuden kunnioittaminen. (International Federation of Social Workers.)

Sosiaalihuoltolain 3. luvun 15§ mukaan sosiaalityö tukee sellaista positiivista muutosta, joka lieventää asiakkaan elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää sosiaalista eheyttä. Lisäksi sen tehtävänä on rakentaa yksilön, perheen tai yhteisön tarvitsemia sosiaalisen tuen ja palveluiden kokonaisuuksia, jotka voidaan sovittaa yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa. Sen toteutumista ja vaikuttavuutta on ohjattava ja seurattava. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Sosiaalityön käsikirjassa (Kananoja ym. 2010) kuvataan, että nuorisososiaalityön tarve on tunnustettu ja tunnustettu, mutta sosiaalityönkentällä nuoret edelleen jäävät usein lasten ja aikuisten varjoon. Nuorisososiaalityötä on erilaista riippuen erityiskysymyksestä tai toteuttamiskontekstista. Sitä toteutetaan oppilaitoksissa, terveydenhuollossa, kasvat- ja perheneuvoloissa, sijaishuollon organisaatioissa, lastensuojelulaitoksissa, poliisin sosiaalityössä ja järjestöissä. Nuorisososiaalityö on erityisen tärkeä erilaisten ongelmien, kuten syrjäytymisen, ennaltaehkäisyssä. (Kananoja ym. 2010, 192–194.)

Uuden sosiaalihuoltolain 3.luvun 17§ mukaan sosiaalinen kuntoutus tarkoittaa sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tukea asiakkaan toimintakyvyn parantamiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Käytännössä sosiaalinen kuntoutus on sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittämistä, kuntoutusneuvontaa ja -ohjausta sekä asiakkaan tarpeesta riippuen kuntoutuspalveluiden yhteensovittamista, valmennusta arjesta selviämiseen, erilaista ryhmätoimintaa ja

tukea sosiaalisen vuorovaikutuksen edistämiseksi sekä kaikki muut sosiaalista kuntoutusta edistävät toimet. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Uuden sosiaalihuoltolain myötä aloitettiin sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallinen kehittämishanke (SOSKU-hanke), joka pyrkii kehittämään sosiaalisen kuntoutuksen toimintamalleja. Toimintamalleja kehitetään pilotoimalla erilaisia palveluita, tekemällä tutkimuksia sekä luomalla koulutuspaketteja ja oppimisverkostoja. Hankeen kanssa yhteistyössä toimii Diakonia-ammattikorkeakoulu, Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä, Jyväskylän kaupunki, Järvenpään kaupunki, Kuntoutussäätiö, Laukaan kunta, Metropolia Ammattikorkeakoulu, Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymä, Rovaniemen kaupunki, Seinäjoen kaupunki, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) sekä Vantaan kaupunki. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2016 a.)

Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallisen kehittämishankkeen Essoten osahankkeessa keskitytään nuorten sosiaalisen kuntoutuksen kehittämiseen tarjoamalla itsenäistymistä ja toimintakyvyn vahvistamista tukevia toimintakokonaisuuksia. Mikkelissä hanke toimii nimellä Kuhan selviit – hanke. Hanke toimii vuosina 2015–2017. (Kuhan selviit – hanke.) Tämä opinnäytetyö on toteutettu Kuhan selviit – hankkeen Arki on draamaa – ryhmässä.

2.1 Kuhan selviit -hanke

Kuhan selviit -hanke on Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallisen kehittämishankkeen (SOSKU-hanke) osahanke, jonka toiminta-aika Mikkelissä on vuosina 2015–2017. Hankkeen kohderyhmänä ovat ne 13–29 -vuotiaat mikkeliiläiset nuoret, jotka eivät ole saaneet päättötodistusta tai ovat vaarassa jäädä ilman peruskoulun päättötodistusta, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä jatkokoulutuspaikkaa tai jotka eivät aio aloittaa saadussa jatkokoulutuspaikassa tai ovat vaarassa keskeyttävät opintonsa alkuvaiheessa. Lisäksi hankkeen kohderyhmää ovat nuorten huoltajat ja lähiverkostot sekä välillisesti nuorten kanssa toimivat ammattilaiset julkiselta sektorilta ja järjestöistä. Kuhan selviit -hankkeessa tavoitteena on löytää sellaisia sosiaalisen kuntoutuksen menetelmiä, jotka auttavat nuoria integroitumaan yhteiskuntaan heidän kykyjään vastaavalla tavalla, tukea ja vahvistaa nuorten itsenäistymistä ja osallisuutta opettelemalla arkielämän ja ryhmätoiminnan taitoja sekä harjoittelemalla koulutuksessa tai työssä tarvittavia asioita, pyrkii laaja-alaisempaan ja riittävään sosiaalisen kuntoutukseen kehittämällä alueellista

verkostotyötä sekä kehittää erityisesti asiakaslähtöistä sosiaalista kuntoutusta. (Kuhan selviit-hanke.)

Kuhan selviit -hankkeen yksilötyöskentelyssä tarjotaan palveluohjauksellinen tuki vähintään vuodeksi. Asiakkaalle tehdään henkilökohtainen kuntoutussuunnitelma, jossa määritellään tavoitteet, vastuhenkilöt sekä kuntoutusprosessin vaiheet. Hankkeen välisarvioinnissa käy ilmi, että joidenkin nuorten suhteen työskentely on ollut erittäin hedelmällistä. Tämän uskotaan johtuvan luottamussuhteen muodostumisesta nuoren ja työntekijän välille. Yksilötyöskentelyä kuvataan polkuna, jossa nuorelle tarjotaan itenäistymistä ja toimintakykyä vahvistavia toimintakokonaisuuksia kehittämään nuoren osallisuuden, oman osaamisen tunnistamisen, opiskeluvalmiuksien, työelämätaitojen, vuorovaikutuksen, viestintätaitojen sekä elinikäisen oppimisen avaintaitoja. (Ruuth 2016, 119.)

Arki on draamaa -ryhmä toimii Mikkelin teatterilla kerran viikossa. Teatteriryhmässä erilaiset luovat menetelmät ja kuntoutus muodostavat uudenlaisen oppimisen- ja kuntoutuksen ympäristön. Ryhmän ohjaajina toimivat teatterikuraattori sekä Kuhan selviit -hankkeen kaksi työntekijää. Ryhmä on avoin, joten osallistujien määrä vaihtelee. Ryhmäkertojen osallistujamäärän keskiarvo on noin kymmen henkeä. Kaikkiaan ryhmätoiminnassa on ollut mukana 25 ryhmäläistä eri pituisin syklein maaliskuusta 2016 toukokuuhun 2017.

Ryhmään osallistujilla on mahdollisuus opinnollistaa ryhmätoiminta osaksi ammatillista koulutusta yhteistyössä Etelä-Savon ammattiopiston kanssa. Ryhmän kautta on mahdollista saada halutessaan 2-10 osaamispisteen laajuinen Arjen ja elämönhallinnan taitojen vapaasti valittava tutkinnon osa suoritettua. Arjen ja elämönhallinnan taitojen -opintojen tavoitteina on oppia tunnistamaan ja nimeämään omia vahvuuksia, vahvistaa ryhmä- ja yhteistyötaitoja sekä sitoutua pitkäkestoiseen ryhmäprosessiin, vahvistaa sosiaalisia taitoja ja esiintymisvalmiuksia, vahvistaa elämönhallintataitoja, oppia valokuvatyöskentelyn perusteita, hankkia työelämätaitoja ja tutustua teatteriin työympäristönä sekä vahvistaa ja syventää oman vahvuusalueensa tietoperustaa ja soveltaa sitä ryhmätuotoksessa. (Ruuth 2016, 120–121.)

2.2 Nivelvaihe - uhka vai mahdollisuus?

Nivelvaiheella eli siirtymävaiheella tarkoitetaan tavallisimmin lasten ja nuorten siirtymistä esikoulusta alakouluun, alakoulusta yläkouluun, peruskoulusta toiselle asteelle ja toiselta asteelta työelämään tai jatkokoulutukseen. Nivelvaiheena voidaan pitää myös koulunkäynnin keskeyttämistä tai alanvaihtoa. (Opetusministeriö 2005, 10.) Nivelvaihe on siis tavallaan uuden alkua ja vanhan taakse jättämistä. Se tuo mukanaan uusia mahdollisuuksia, mutta ei välttämättä aina onnistu ongelmitta.

Nuorille siirtymät esimerkiksi peruskoulusta ammattikouluun tai ammattikoulusta työelämään voivat olla hankalia. Nuori on voinut tarvita tukea peruskoulussa, ja siirtyessään toisen asteen koulutukseen voi olla, että tiedon kulku ei ole toimivaa, ja nuori voi pudota ja kadota palvelujärjestelmästä. Lisäksi nuoren omassa henkilökohtaisessa elämässä koetut muutokset ja siirtymät, kuten muutokset kaveriporukassa tai muutto toiselle paikkakunnalle, voivat aiheuttaa ongelmia, joita ammattilainenkaan ei välttämättä tule ajatelleeksi. (Miettinen & Pöyry 2015, 38–39.)

Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tarvitsevat erityistä tukea siirtyessään perusopetuksesta eteenpäin, sillä mitä pidempään siirtymä kestää, sen ongelmallisemmaksi opintojen aloittaminen tai loppuun vieminen muodostuu. Näitä syrjäytymisvaarassa olevia nuoria ovat erityisesti nuoret, jotka jäävät ilman peruskoulun päättötodistusta; jotka eivät hae toisen asteen koulutukseen; hakevat, mutta eivät saa koulutuspaikkaa; saavat, mutta peruuttavat sen; tai eivät aloita lainkaan opintojaan tai keskeyttävät opintonsa heti koulutuksen alkuvaiheessa. (Opetusministeriö 2005, 11.)

Nivelvaihe on siis ikään kuin kuilu elämän polulla. Jollei kuilun yli mene riittävän tukevaa siltaa, voi siitä tipahtaa ja kadota. Mitä pitempään vapaapudotusta kestää, sen vaikeampaa on reunan yli kiivetä. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että joku saa näistä nuorista kopin ja rakentaa siltaa menneen ja tulevan välillä. Nivelvaiheissa tuen tarpeen ennakointi on tärkeää, sillä jos nivelvaiheenkuilun ylittävä siltä on rakennettu ajoissa, ei ole vaaraan kuiluun putoamisesta, vaan siirtymä onnistuu helposti.

2.3 Syrjäytyminen

Myrskylä (2012) määrittelee syrjäytyneiksi ne nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta, ja jotka ovat jääneet työvoiman tai opiskelun ulkopuolelle. Hänen mukaansa vuonna 2010 syrjäytyneitä 15–29 -vuotiaita nuoria oli jopa 5 % kaikista sen ikäisistä nuorista. Syrjäytyneistä oli miehiä 64 %, kun taas naisia "vain" 36 %. Vaikka näistä 51 341 nuoresta 18 830 oli työttömiä työnhakijoita, niin jäljelle jäi jopa 32 511 muuta työvoiman ulkopuolista nuorta, joiden tilannetta kukaan ei tarkalleen tiennyt. Myrskylän mukaan peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen välinen nivelvaihe on kriittinen: niistä nuorista, jotka ovat peruskoulun jälkeen vuoden syrjässä, vain 40 % suorittaa perusastetta korkeamman tutkinnon ja niistä, jotka ovat peruskoulun jälkeen kolme vuotta syrjässä vain 20 %. (Myrskylä 2012, 2.)

Syrjäytymisen määrittely ei ole yksiselitteistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan syrjäytyminen on erittäin laaja-alainen käsite, jonka määritelmä ei ole täysin vakiintunut (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2016b). Lämsän (2009) mukaan syrjäytyminen on jäämistä yhteiskunnan keskeisten toiminta-alueiden ja sosiaalisesti ja kulttuurisesti arvostetun elämän ulkopuolelle. Syrjäytyminen edellyttää aina yhteisöä, joille syrjäytyneet ovat ryhmään kuulumattomia. Syrjäytyneen ihmisen elintilanne poikkeaa siis yleisestä normista. (Lämsä 2009, 28–33.)

Ylen artikkelissa, *Miesten syrjäytyminen alkaa jo peruskoulussa – ”On jumiuduttu kotiin jopa kahdeksi vuodeksi”* psykologi Minna Eskelinen ja etsivä nuorisotyöntekijä Jarkko Sirainen pohtivat syrjäytymistä ja sen syitä. Minna Eskelinen kertoo, että nuoret nostavat syrjäytymiskeskustelussa esiin kavereiden puutteen. Kiusatuksi tuleminen nostaa kriittisesti syrjäytymisriskiä ja esimerkiksi oppimisvaikeudet saattavat tulehduttaa oppilaan ja opettajan suhteen. Molemmat haastateltavista kertovat ongelmien kasautumisen ja esimerkiksi koulukiusaamisen johtavan herkästi syrjäytymiseen. Kun nuorta on kiusattu, ilmenee hänen itsetunnonsa ongelmiä jotka voivat johtaa mielenterveysongelmiin ja näin syrjäytymiseen. (Laakkonen 2017.)

Törrösen ja Vornasen (2002) mukaan syrjäytyminen voidaan nähdä esimerkiksi siten, että syrjäytynyt jää ilman jostain hyvästä kuten työstä, perhe-elämästä tai ystävyyssuhteista. Heidän mukaansa nuorille syrjäytyminen on erityisesti yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta, joka nuorten mukaan johtuu syrjimisestä erilaisuuden vuoksi. Toisin kuin aikuiset, nuoret eivät yhdistä syrjäytymistä huono-osaisuuteen tai työhön, vaan nuoret

määrittelevät syrjäytymistä enemmänkin ryhmän ulkopuolelle jäämisenä. Tämä osoittaa sen, että nuorten toveruutta tukemalla voidaan ennalta ehkäistä nuorten kokemuksellista syrjäytymistä. (Törrönen & Vornanen 2002, 35-40.)

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos määrittelee syrjäytymisen merkittävimmiksi riskitekijöiksi matalan koulutuksen, pitkäaikaisen työttömyyden, toimeentulo-ongelmat, elämänhallintaongelmat, terveysongelmat, sosiaalisten suhteiden vähyyden sekä yhteiskunnallisesta osallisuudesta syrjäytymisen. Syrjäytyminen on prosessi, jossa huono-osaisuuden tekijät kasaantuvat ja horjuttavat elämänhallintaa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2016 b.)

Yhteenvedon voidaan todeta, että syrjäytyminen on ulkopuolelle jäämistä. Määritelmästä riippuen se voi olla ulkopuolelle jäämistä kaveriporukoista, koulupaikoista, työelämästä tai yhteiskunnasta, mutta kuitenkin se on jotain, joka poikkeaa normista. Lisäksi voidaan todeta, että syrjäytyminen johtuu usein useammasta kuin yhdestä ongelmasta: se on huono-osaisuuden kasaantumista ja elämänhallinta taitojen horjumista, joita esimerkiksi nivelvaiheet voivat pahentaa.

3. VERTAISTUKI

Vertaistuki voi tarjota tietoa, toimintaa, tukea, turvaa, rohkaisua ja voimavaroja. Vertaistukiryhmät voivat myös ennalta ehkäistä esimerkiksi syrjäytymistä ja masennusta. Vahvuutena vertaistuessa on, että saman elämäntilanteen kokeneet voivat ymmärtää toisiaan ja tulla ymmärretyksi. (Mikkonen 2011, 216–218.) Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) määritteleeekin vertaistuen vastavuoroiseksi kokemusten vaihdoksi, jossa samankaltaisia kokemuksia kokeneet tukevat toinen toistaan. Vertaistuessa on myös mahdollisuus voimaantumiseen ja muutosprosessiin, joka antaa mahdollisuuden omien voimavarojen ja vahvuuksien löytämiseen ja tunnistamiseen. Vertaistuki voi tapahtua verkossa, ryhmässä tai kahden kesken, ja se voi olla kansalaislähtöistä, järjestöjen tai yhteisöjen organisoimaa, kolmannen sektorin ja ammattilaistahon yhteisesti järjestämää tai ammattilaistahon järjestämää. Vertaistukea voi järjestää melkein millä tahansa tavalla, ja yhtä oikeaa tapaa siihen ei ole. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015.)

Cowie & Wallace (2000) jakavat vertaistuen kahteen eri ryhmään: emotionaaliseen tukeen sekä koulutukseen ja neuvontaan liittyvään tukeen. Emotionaalinen tuki on ystävä

tai kaveri, joka neuvoo, sovittelee riitoja ja kuuntelee. Lisäksi se voi olla erilaisien kerhojen pitämistä tai puhelinavun tarjoamista. Koulutukseen ja neuvontaan liittyvä tuki on puolestaan vertaistutorointia tai mentorointia: asianajoa, neuvon antamista sekä vertaiskouluttamista. Molemmissa ryhmissä tuen antajalla tulee olla halu auttaa, hyvät kommunikaatio- sekä ongelmanratkaisutaidot sekä luontainen kyky kuunnella. Vertaistuessa aikuinen on vain taustatuki, henkilö, joka auttaa tiukoissa tilanteissa ja tarjoaa tuenantajalle tukea ja neuvoja. (Cowie & Wallace 2000, 10.)

Ilman yhteisöllisyyden kokemuksia jääminen on nuorelle raskasta. Nuori voi kokea, että hän on tilanteessaan ihan yksin ja ilman pakotietä. Tällöin on tärkeää tarjota nuorelle yhteisö, jossa hän saa myönteisiä kokemuksia. Nuoren löytäessä itselle sopivan yhteisön ja saadessaan tuntea kuuluvansa johonkin myös hänen identiteettinsä muuttuu myönteisempään suuntaan. (Mikkonen 2011, 205–206.)

Saviranta ja Åhlberg tutkivat opinnäytetyössään vuonna 2010 erilaisia tutkimusartikkelita ja opinnäytetöitä vertaistuesta vuosilta 2003 – 2009. Tutkimuskohteita valikoitui mukaan 20 kappaletta. (Saviranta & Åhlberg 2010.) Yhteenvetona tutkimuksista selvisi, että vertaistuella on merkitystä yksilön hyvän elämän, arjessa jaksamisen ja yhteiskuntaan sitoutumisen kannalta. Lisäksi asiakkaat oppivat vertaistuen kautta ottamaan enemmän vastuuta elämästään sekä saavuttamaan tavoitteitaan. (Saviranta & Åhlberg 2010, 33.)

3.1 Tukena elämässä kummioppilas, tukioppilas, tutor ja mentori vai jotain muuta?

Perehtyessäni tarjolla oleviin nivelvaiheiden tukitoimiin huomasin, että työn tai koulutuksen ulkopuolelle jäänyt nuori voi ensimmäistä kertaa olla tilanteessa, jossa hänellä ei ole vertaistaan tukea tarjolla. Ensimmäiselle luokalle mennessä lapselle on usein oma kummioppilas, joka on viidennen- tai kuudennen luokan oppilas. Yläkouluun siirtyessä tukea tarjoavat tukioppilaat. Toisen asteen koulutuksessa ja korkeakouluissa toimivat tuutorit, ja työelämässä usein tulokkaalle tarjoaa tukeaan joko mentori tai muu työyhteisö. Miten käy nuorelle, joka ei päässytäkään haluamaansa koulutukseen tai on keskeyttänyt opintonsa? Kuka on hänen vertaistukensa?

Koulunsa aloittavan oppilaan tukena oleva kummioppilas voi olla 4.-6. -luokan oppilas, joka toimii tukena koulunsa aloittaneelle ensimmäisen luokan oppilaalle. Kummioppilastoiminnan tavoitteena on uusien oppilaiden tutustuttaminen kouluun ja sen tapoihin, kiusaamisen ennalta ehkäisy, kaveritaitojen tukeminen, yhteisöllisyyden edistäminen, eri-ikäisteisten oppilaiden välisen vuorovaikutuksen tukeminen, osallisuuden vahvistaminen ja viihtyisän ilmapiirin luominen. Konkreettisesti kummioppilaat voivat järjestää erilaisia tutustumisleikkejä, välituntitoimintaa ja opetushetkiä. Käytännössä apu voi olla ihan pientäkin, esimerkiksi kengännauhojen sitomisen opettelua. Kummioppilastoiminnasta on apua sekä uudelle oppilaalle että kummioppilaille, sillä se edistää lapsen ajatusta siitä, että hän on arvokas, taitava ja osaava. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016, 5-6.)

Yläkouluun siirtyessä oppilaiden tukena toimivat 8-9 -luokkalaiset tukioppilaat. Tukioppilastoiminnan tavoitteena on tukea oppilaiden yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2015, 5.) Käytännössä tukioppilaat voivat toteuttaa yhteisöllisyyden ja osallisuuden tavoitteitaan järjestämällä teemapäiviä, välituntitoimintaa, ryhmäytymishetkiä sekä erilaisia tietoisuuksia tai oppitunteja esimerkiksi kiusaamisesta tai päihteistä. Tukioppilaiden järjestämät ryhmäytymishetket ja muu tuki edistävät turvallisen ryhmän rakentumista sekä kaverisuhteiden syntymistä, ja ovat näin ollen tärkeänä osana syrjäytymistä ehkäisevää työtä. Tukioppilaat toimivat myös viestin viejinä oppilaiden ja opettajien välillä kertoen esimerkiksi kehittämissideita. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2015, 7-9.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto (SAKU ry) ja Suomen ammattiin opiskelevien liitto (SAKKI ry) toteuttivat vuoden 2014 verkkokyselyn tutoroinnista 81 ammatillisen oppilaitoksen tutorvastavalle. Selvityksen mukaan tutorien koettiin edistävän opiskelijoiden hyvinvointia sekä lisäävän suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden arvostamista. Tutortoiminnan tavoitteina nähtiin uusien opiskelijoiden ryhmäytymisen tukeminen, vertaistuki, syrjäytymisen ehkäisy, hyvän ilmapiirin luominen, motivoiminen ja uusien opiskelijoiden perehdyttäminen. Lisäksi tutorit järjestävät erilaisia tapahtumia ja markkinoivat oppilaitosta. Selvityksessä kuitenkin käy ilmi myös se, että tutorvastaavien mielestä tutortoiminta ei kuitenkaan ehkäise edellä mainituista tavoitteista huolimatta koulupudokkuutta. (Ågren 2014, 12–13.)

Työelämässä vasta aloittanut voi saada tuekseen kokeneemman mentorin. Mentori on henkilö, joka siirtää omaa sosiaalista pääomaansa, tietojaan ja taitojaan toiselle henkilölle. Hänellä on aina kohdettaan enemmän tietoa, kokemusta tai ymmärrystä asiasta, jota hän opettaa. Mentorin tehtävänä on antaa neuvoja ja ohjeita sekä innostaa uusiin ratkaisuihin ja innovaatioihin. (Väyrynen 2010, 26–27.)

Etelä-Savossa toteutetun Vainu-hankkeen selvityksessä kerrotaan, että nuoret sekä palvelujärjestelmän toimijat toivovat nuorille tukihenkilöä, joka kulkisi rinnalla ja auttaisi arkipäivän tilanteissa. Nuori itse arvostaa palveluissa konkreettista apua sekä hänen kohtaamistaan aidosti ja inhimillisesti. Joustavuus, nuorten kuuleminen ja heidän tarpeisiinsa vastaaminen vaikuttavat myös nuoren palvelukokemukseen positiivisesti. (Miettinen & Pöyry 2015, 40–42.) Kumnioppilaat, tukioppilaat, tuutorit ja mentorit ovat kaikki arkipäivän rinnalla kulkijoita. Voisiko tämä kaivattu tukihenkilö olla nivelvaiheen nuorten vertaistuki?

3.2 Kokemusasiantuntija vertaisena

Kokemusasiantuntija on henkilö, joka on oman sairastumisensa, sairastamisensa ja kuntoutumisensa myötä kerryttänyt kokemustietoa. Hän toimii usein sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen rinnalla. Kokemusasiantuntijuuden avulla palveluita voidaan kehittää enemmän asiakkaan tarpeita vastaaviksi. Kokemusasiantuntijuudella on suuri merkitys niin työntekijöille, kuin asiantuntijalle itsellekin, sillä positiiviset kokemukset voivat muistuttaa työntekijöitä tekemästään tärkeästä työstä ja toisaalta näyttää asiantuntijalle, että hänen kokemuksillaan on merkitystä. Kokemusasiantuntijuus vaatii kuitenkin voimavaroja, joten ihan kaikille se ei sovi. Kuntoutujan täytyy itse olla valmis kouluttautumaan kokemusasiantuntijaksi ja jakamaan, joskus vaikeitakin, kokemuksia muiden kanssa. Kokemusasiantuntijatoiminta kuitenkin auttaa pääsemään takaisin tekemiseen, esimerkiksi töiden hakuun tai arjen rutiinien löytämiseen, kiinni. (Hietala & Rissanen 2015, 11–19.)

Kokemusasiantuntija voi toimia esimerkiksi vertaistukihenkilönä olemalla oppaana palveluviidakossa, mentoriaasiakkaana tai kummina palveluista, kuten sairaalasta, kotouttavalle. Tärkeintä on, että hän osaa oman kokemuksensa kautta antaa käytännönneuvoja tilanteisiin, joissa ehkä ammattilainenkaan ei osaa auttaa. Kokemusasiantuntijan selviy-

tymistarina voi toimia kannustavana esimerkkinä vertaiselle, joka vielä on hieman ek-syksissä omassa arjessaan. Tällainen vertaistoiminta voi kuitenkin olla erittäin raskasta, joten ammattilaisen tuki kokemusasiantuntijalle on erittäin tärkeää. (Meriluoto 2015, 61.)

Hietalan ja Rissanen mukaan kokemusasiantuntija- ja vertaistoiminnan välinen ero on niiden kontekstissa. Vertainen toimii yhdessä muiden vertaisten rinnalla esimerkiksi AA-ryhmässä, kun taas kokemusasiantuntija toimii yhdessä ammattilaisten kanssa. Kaikki vertaiset eivät välttämättä jaksaa tai halua toimia kokemusasiantuntijana, mutta kaikki kokemusasiantuntijat ovat jollekin vertaisia. (Hietala & Rissanen 2015, 14.)

4. TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT SOSIAALISESSA KUNTOUTUKSESSA

Taidelähtöisten menetelmien kulmakivenä toimivat osallistujien omat kokemukset ja näkemykset maailmasta, jotka pyritään tuomaan näkyväksi suuremmassa mittakaavassa taiteen keinoin. 1990-luvulta lähtien taidelähtöiset menetelmät ovat olleet Suomessakin laajalti käytössä koko sosiaali- ja terveysalan työkentällä lisäten yksilön ja yhteisöjen terveyttä ja hyvinvointia. (Korhonen.) Onkin tärkeää huomata, että silloin, kun alamme ajatella taidetta hyvinvoinnin osa-alueena, saamme siitä arkipäiväisemmän, jokaiselle ihmiselle kuuluvun osan elämäämme (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos).

Taidelähtöisten menetelmien kautta yksilöllä on mahdollisuus ilmaista omia tunteitaan, sillä ne tarjoavat symbolisen etäisyyden, jonka avulla on mahdollisesti helpompi sanoittaa omia kokemuksiaan (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos). Tämä etäisyys mahdollistaa kosketuksen omiin tunteisiin sekä muistoihin ja vahvistaa näin itsetuntemusta (Känkänen 2013, 68).

Se voi viihdyttää, se voi olla piristystä harmaaseen arkeen, se voi olla inspiraation ja luovuuden lähde, se voi tarjota uusia näkökulmia elämään, se voi tukea oppimista, sitä voidaan hyödyntää sosiaalisten suhteiden luomisessa sekä kokemuksen käyttämisessä uuden luomiseen. Sen kautta syntyy uudenlaisia toimintamuotoja ja kehitysmalleja, joita Suomessa tarvitaan. (Lehikoinen & Pässilä 2016, 12–13.) Yhteisöllisyys on usein tärkeä osa taidelähtöisiä menetelmiä. Yhteisöllisyyden myötä osallistujat voivat jakaa

yhteisen kokemuksen, joka vahvistaa osallisuutta, dialogisuutta ja sosiaalisia suhteita. Lisäksi se voi tuoda yhteen eri-ikäisiä ja erilaisia toimijoita luoden heistä yhdessä toimivan tiimin. (Känkänen 2013, 78.) Parhaimmillaan taide on siis vastavuoroista. Siinä, missä osallistuja voi tuoda omia kokemuksiaan näkyväksi, voi työntekijä niitä nähdä. Taiteen kuuluu sävyyttää ja ravistella kaikkia osapuolia sekä avata uusia näkökulmia. Tällöin taide voi toimia tiedontuottajana. (Känkänen 2013, 111.)

4.1 Sosiokulttuurinen innostaminen voimaantumisen edistäjänä

Sosiaalipedagogiikka on yhdistelmä kasvatustieteellistä ja yhteiskuntatieteellistä näkökulmaa. Sosiaalipedagogiikassa toiminta ja teoria yhdistyvät tukien toisiaan. Teoria toimii toiminnan taustalla ja toiminta muokkaa teoriaa. Sosiaalipedagogisessa ajattelussa kasvu ja kasvatusta ymmärretään koko elämän mittaisena prosessina, jota tarkastellaan sosiaalisena ilmiönä, niin yleisellä tasolla kuin erityistä tukea tarvitsevien näkökulmasta. Sosiaalipedagogiikka toimii siis myös erityisen tuen tarpeiden kentillä kuten syrjäytymisen, mielenterveys- ja päihdeongelmien, vaikeiden perheolojen ja vammaisuuden parissa. (Sosiaalipedagogiikka.)

Sosiaalipedagogiikka toimii erityisesti sosiokulttuurisen innostamisen tiedeperustana ja pohjana. Sosiokulttuurinen innostaminen on innovatiivista uuden luomista ja asioiden ja ilmiöiden näkemistä uudesta kulmasta. Sen avulla pyritään herättelemään ihmisten tietoisuutta, organisoimaan toimintaa ja saamaan ihmisiä liikkeelle samalla parantaen ihmisten elämänlaatua. (Kurki 2000, 44, 9-10, 19-20.) Innostaminen tapahtuu siellä, missä ihmiset ovat, sillä ihmisen arki on sosiokulttuurisen innostamisen lähtökohta. (Kurki ym. 2010, 181).

Sosiokulttuurinen innostaminen pyrkii asenteiden ja ihmisten välisten suhteiden muuttamiseen. Siinä innostaja toimii ikään kuin äänitorvena kahden eri maailman välillä. Sen avulla murretaan erilaisia hierarkkisia suhteita ja annetaan ihmisille mahdollisuus valita vapaammin elämänsä suunta. Sosiokulttuurisen innostaminen ydin onkin tasa-vertaisuudessa ja siinä, että herätellään ihmisen halua "kasvattaa" itse itseään. (Kurki 2000, 8,25.)

4.2 Voimaantumisesta osallisuuteen

Siitosen mukaan voimaantuminen syntyy sisäisestä voimantunteesta, johon vaikuttaa vapaus toimia, vastuun ottaminen itsestä ja toisista, arvostus itseään ja muita kohtaan, luottamus, ympäristön vaikutus, ilmapiiri sekä myönteisyys. Voimaantuminen on siis vahvasti kokemuksellista ja ihmisen sisäinen prosessi. Sitä tukee niin ympärillä oleva yhteisö ja sen tuki, kuin myönteinen minäkuva ja positiivinen käsitys itsestä ja muista. Siitonen mainitsee konkreettisia voimaantumisen lähteitä olevan esimerkiksi vuorovaikutus, oman roolin löytäminen, onnistumisen kokeminen ja itseluottamus. (Siitonen 1999, 61-78.) Voimaantuminen määritellään sosiaalisena, moniulotteisena prosessina, jonka myötä ihminen voi itse vaikuttaa ja ottaa vastuuta omasta elämästään, yhteisöstään sekä yhteiskunnallisista asioista itselle parhaaksi kokemallaan tavalla. (Czuba 1999.) Yksilön voimaantuminen voidaan siis nähdä osallisuuden perusedellytyksenä.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan osallisuuden edistäminen on yksi keskeisimmistä keinoista syrjäytymisen ehkäisemiseksi, köyhyyden torjumiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Se tarkoittaa henkilön kuulumista tasa-arvoisena jäsenenä johonkin yhteisöön, jossa hänellä on mahdollisuus luottamukseen ja omaan yhteisöönsä vaikuttamiseen. Yhteiskuntatasolla osallisuutta on mahdollisuus terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Kansallisella tasolla osallisuus vaikuttaa demokratian perusrakenteisiin, joka näkyy yksilön oikeutena vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä yhteiskunnan kehitykseen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2016 c.)

Luhtasela (2009) tuo esille lisensiaattitutkimuksessaan, että osallisuus ja toimintaan osallistuminen voidaan herkästi sekoittaa toisiinsa. Osallisuudessa on kysymys siitä, että toimintaan osallistuessa se koetaan oman elämän kannalta tarpeelliseksi ja hyödylliseksi (Luhtasela 2009, 39). Toisin sanoen osallisuus on osallistumisen syvempitaso. Lisensiaattitutkimuksessaan hän tutki kuntouttavan työtoiminnan vaikutusta osallisuuteen. Hän tuli tulokseen, että kuntouttavassa työtoiminnassa osallisuus rakentuu osallistujien kokemustiedon hyödyntämisestä toiminnan pohjana sekä vallan jakamisesta työntekijöille ja asiakkaille siten, että jaettua valtaa voidaan käyttää toiminnan kehittämiseen. Lisäksi osallisuus koostuu osallistujien oikeudenmukaisesta ja ihmisarvoisesta kohtelusta sekä dialogisen toiminnan menetelmien käytöstä. (Luhtasela 2009, 128-129.)

Raivion ja Karjalaisen (2003) mukaan osallisuus rakentuu kolmesta osa-alueesta: having, acting, belonging. Having tarkoittaa riittävää toimeentuloa, hyvinvointia ja turvallisuutta, belonging yhteisyyden ja jäsenyyden tunnetta ja acting toimijuutta ja valtaisuutta omassa elämässä. Kolikon toinen puoli on syrjäytymisen osa-alueet: ihminen vie raantuu ja on ikään kuin objektina omassa elämässään, hän vetäytyy sosiaalisesta kanssakäymisestä eikä löydä paikkaansa yhteisöjen jäsenenä, lisäksi hän kokee turvattomuutta ja hänellä on taloudellista ja terveydellistä huono-osaisuutta. (Raivio & Karjalainen 2003, 16–17.)

5. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia Arki on draamaa -ryhmän ja sen jäsenten merkitystä ryhmänjäsenille sekä nuorten tarvetta vertaistukea tarjoavalle tukihenkilölle. Menetelminä käytin osallistuvaa havainnointia sekä teemahaastatteluja. Aloitin opinnäytetyöni syksyllä 2016 osallistumalla Arki on draamaa -ryhmään. Havainnoin ryhmää syyskuusta 2016 maaliskuuhun 2017, jonka jälkeen haastattelin ryhmäläisiä. Opinnäytetyöprojektini aikana tutkimuskysymykseni, näkökulmani tutkimukseen ja käyttämäni menetelmät muuttuivat hieman. Tässä luvussa kerron menetelmällisistä ratkaisuistani sekä perustelen niitä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mikä on Arki on draamaa -ryhmän merkitys ryhmän jäsenille?
2. Mikä on Arki on draamaa -ryhmän jäsenten merkitys ryhmän jäsenille?
3. Onko ryhmän jäsenten mielestä nuorilla tarvetta tukea tarjoavaan tukihenkilöön?
 - 3.1 Millaista tukea tarvitaan?
 - 3.2 Millainen tukihenkilö voisi olla?

5.1 Aineiston keruu

Aineiston keruussa hyödynsin osallistuvaa havainnointia sekä teemahaastattelua. Eri-laisia aineistonkeruumenetelmiä käyttäessä on mahdollista saada laajempia näkökulmia tutkittavasta ilmiöstä ja näin ollen myös lisätä tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi & Hurme 2005, 38). Havainnointiin vaikuttaa esimerkiksi tutkijan ennako-odotukset ja

aiemmat kokemukset, tutkijan mieliala ja aktiivisuustaso sekä se, onko havainnoijalla kyky huomata kaikkea relevanttia havainnoimastaan tilanteesta (Eskola & Suoranta 1989, 75-76).

Havainnoinnin ja haastattelun hyödyntäminen aineiston keruussa mahdollistaa havaintojen ja haastattelujen keskinäisen vertailemisen, jolloin tietynlainen ”haastattelijan huijaaminen” on vaikeampaa. Havainnoinnin jatkuessa pitkään syntyy tutkijan ja tutkittavan välille helpommin luottamuksellinen suhde, joka tekee huijaamisen tarpeettomaksi, jolloin myös aineisto voi olla yksittäisestä haastattelusta saatua materiaalia luotettavampaa. (Alasuutari 2011, 79-80.)

5.1.1 Osallistuva havainnointi

Osallistuva havainnointi tarkoittaa havainnoimista samalla, kun tutkija itse osallistuu havainnoimansa yhteisön toimintaan (Eskola & Suoranta 1989, 73). Havainnoinnin aikana on tärkeää, että tutkija pyrkii minimoimaan oman vaikutuksensa yhteisön toimintaan ja toteuttamaan kaiken vuorovaikutuksen tutkimansa yhteisön ehdoilla (Grönfors 2011, 52). Osallistuva havainnointi voi olla haastavaa, sillä tutkija vaikuttaa väistämättä tutkimaansa yhteisöön, jolloin tutkimustulokset voivat muuttua. Havainnoinnin ollessa pitkäaikaista havainnoija saattaa uppoutua tutkimaansa ympäristöön liiaksi, jolloin havainnoijan rooli voi unohtua. (Eskola & Suoranta 1989, 74–75.) Omassa opinnäytetyössäni havainnoin ryhmän toimintaa syyskuusta 2016 maaliskuuhun 2017 saakka osallistuen viikoittaisiin ryhmäkertoihin.

Normaalista arkielämän tarkkailusta osallistuva havainnointi eroaa ennen kaikkea aineiston käsittelyn suhteen, sillä toisin kuin arkielämän tarkkailutilanteissa, osallistuvaa havainnointi -menetelmää käyttäessä tiedot kerätään ja talletetaan systemaattisesti (Eskola & Suoranta 1989, 73). Havainnoinnin aikana voi kirjoittaa esimerkiksi kenttäpäiväkirjaa. Kenttäpäiväkirjaan kirjataan tutkimuksen yleinen kulku, menetelmällisiä pohdintoja ja tutkijan omia kommentteja (Grönfors 2011, 80). Omaan kenttäpäiväkirjaani sisällytin kenttämuistiinpanot jokaiselta ryhmäkerralta. Grönforsin mukaa muistiinpanot olisi hyvä saada kirjattua ylös mahdollisimman nopeasti, jottei tärkeitä seikkoja unohdu. Toisaalta muistiinpanojen tekeminen voi häiritä ryhmän toimintaa ja aiheuttaa

kiusallisia tilanteita, jolloin on parempi siirtää muistiinpanojen teko hetkeen jolloin havainnointia ei tapahdu. (Grönfors 2011, 77–78.) Omalta osaltani koin toimivimmaksi ratkaisuksi kirjata muistiinpanot aina jokaisen havainnointikerran jälkeen.

5.1.2 Teemahaastattelut

Haastatteluja jaotellaan erilaisiin ryhmiin sen perusteella, miten tiukasti kysymykset ja niiden järjestys on aseteltu. Tavanomaisesti haastattelut jaotellaan kolmeen ryhmään: strukturoituihin-, puolistrukturoituihin ja avoimiin haastatteluihin. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ja vastausvaihtoehdot ovat valmiina, puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta vastausvaihtoehtoja ei ole, teemahaastattelussa teema-alueet ovat ennalta määrätyt, mutta valmiita kysymyksiä ei ole. Avoin haastattelu muistuttaa rakenteeltaan keskustelua, sillä haastattelua varten on valittu tietty aihe, mutta muuten se on hyvin vapaamuotoinen. (Eskola & Suoranta 1989, 64.)

Itse valitsin haastattelumenetelmäksi teemahaastattelun. Teemahaastattelussa on mahdollisuus käsitellä jokaisen haastateltavan kanssa tietyt teemat, mutta se mahdollistaa myös vastaajien omien näkökulmien esiintulon strukturoitua haastattelua paremmin (Eskola & Suoranta 1989, 64-65). Teemahaastattelua varten haastattelijan tulee ensin perehtyä tutkittavaan ilmiöön ja analysoida sitä, tämän jälkeen hän voi luoda haastattelurungon. Teemahaastattelu lähtee ennen kaikkea oletuksesta, että jokaisella haastateltavalla on oma subjektiivinen näkemys, jota voidaan tutkia tällä menetelmällä. (Hirsjärvi & Hurme 2005, 47-48.)

Toteutin teemahaastattelut yksilöhaastatteluina. Hirsjärvi ja Hurme (2005) vertailevat ryhmähaastattelua ja yksilöhaastattelua. Heidän mukaansa ryhmähaastattelun etuina pidetään erityisesti sen nopeutta: ryhmähaastattelussa saa enemmän tietoa lyhemmissä ajassa. Toisaalta ryhmähaastattelussa syntyy ongelmia, jos haastateltavien ryhmädynamiikka ei toimi tai ryhmässä on yksi tai useampi henkilö, jotka dominoivat keskustelua ja sen ilmapiiriä. Ryhmähaastattelun avulla selvitetään kollektiivisesti tuotettuja ja jaettuja kokemuksia ja näkökulmia. (Hirsjärvi & Hurme 2005, 61-63.) Perustelen yksilöhaastattelun valitsemistani sillä, että jokaisen ryhmäläisen ääni saatiin kuuluviin ja jokaiselle haastateltavalle tarjottiin näin osallisuuden ja vaikuttamisen kokemus. Lisäksi yksilöhaastattelun valintaan liittyy käytännön syyt: ryhmähaastattelun tallentaminen on

hankalampaa, sillä useinkaan yksi mikrofoni ei riitä ja parhain tulos saataisiin käyttämällä useaa mikrofonia sekä videokameraa (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2005, 63).

5.2 Aineiston analyysi

Opinnäytetyötäni varten haastattelin kahdeksan ryhmänjäsentä. Litteroin haastattelut tietokoneelle ja luin ne muutamaan otteeseen läpi. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 42 sivua. Aineistoanalyysissä hyödynsin teemoittelu menetelmää. Teemoittelu on aineiston analyysimenetelmä, joka on luonnollinen jatkumo teemahaastattelulle. Teemahaastattelussa keskitytään teemoihin, jotka jokaisen kanssa keskustellaan ja teemoittelussa kerätty aineisto pilkotaan pienempiin osiin ja jaotellaan erilaisiin teemoihin. Teemoittelun voi tehdä myös aineistolähtöisesti, jolloin teemahaastattelu ennen teemoittelua ei ole pakollista. (Kajaanin Ammattikorkeakoulu.)

Tässä opinnäytetyössä teemoina olivat "Ryhmän merkitys", "Ryhmän jäsenten merkitys", "Tukihenkilötoiminta" sekä haastatteluaineistosta noussut teema "Tausta". Kun teemat on valittu, niiden alle aletaan keräämään tietoa. Apuna voidaan käyttää teemakortistoa tai nykypäivänä tietokoneen tekstinkäsittelyohjelmia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Itse totesin helpoimmaksi tavaksi Excel -taulukon tekemisen.

Excel -taulukkoa varten ensimmäisenä luin aineistoni läpi useaan otteeseen. Sen jälkeen muutin jokaiseen teemaan kuuluvan vastauksen tietyn väriseksi. Esimerkiksi "Ryhmän jäsenten merkitys" teemaan kuuluvat punaiseksi ja "Tausta" teemaan kuuluvat siniseksi. Tätä kutsutaan koodaukseksi (vrt. Silius 2008.) Lopulta tiivistin vastaukset lyhemmiksi siten, että sain niistä alateemoja aineistoani varten. Tästä esimerkki Taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Esimerkki teemoittelusta

Haastattelijan kysymys	Haastateltavan vastaus	Yläteema	Alateema
"onko sillä niinku vertaistuellista merkitystä"	"Joo, kyll sielt saa selasta vertaistukea, mutta kaikkihan siellä on tosi erilaisia ihmisiä" [haastatelta no 7]	Ryhmänjäsenten merkitys ryhmänjäsenille	Vertaistuki
"miten sie olet löytäny sen ryhmän? Miten sie ohjautuit sinne?"	"Löysin työpajoilta, siellä oli tota, kysyttiin että, tai siis ___ tuli	Tausta	Ohjautuminen työpajoilta

	sinne kertomaan ja kysymään halukkaita tänne, niin sitä kautta.” [haastateltava no 8]		
”Nii näkisiks sie, että sie haluaisit jatkaa tässä ryhmässä sit niinku...”	”No joo siis mua vähän ahistaa ku tämä loppuu ja mä haluaisin jatkaa tämmöstä teatteriharrastusta ja mulla ei ole kuitenkaan varaa maksaa mistään harrastuksesta, niin mä toivosin että pääsisin johonki tommoseen samantyyppiseen ilmaisryhmään jatkossakin, koska tää on tosi hyvä juttu. Ja on kivaa, et on arjessa jotain muutakin ko sit toi koulu.” [haastateltava no 7]	Ryhmän merkitys ryhmänjäsenille	Tekemistä vapaa-ajalle Harrastus

Kenttäpäiväkirjan analysointi osoittautui haastatteluita vaikeammaksi analysoida. Kenttäpäiväkirjani ei ollut strukturoitu, vaan muistiinpanot olivat hyvin vapaamuotoisia, jolloin muistiinpanojen erittely eri teemojen alle oli hankalampaa. Lisäksi muistiinpanojeni laajuus vaihteli. Alla on muutama esimerkki kenttäpäiväkirjan muistiinpanoista.

”Ryhmä suunnitteli näytelmää varten itsenäisesti puvustusta ja maskeerausta. Jokaiselle annettiin puheenvuoro, ja kaikki pääsivät vaikuttamaan valintoihin. Pohdittiin myös työpajojen roolia projektissa. Projektitaidot kehittyi -> Tiimitaidot -> Omat vahvuudet -> Oma rooli ryhmässä -> Vaikuttaminen toimintaan”

”Näytelmän harjoittelua. Ohjaaja nosti esiin ryhmäläisten vahvuuksia ja pyrkii tuomaan niitä myös näytelmään (esim miekkailu, kielitaito, pokémonGo). Useampi ryhmäläisistä haluaisi esittää samaa roolia -> Ryhmä yhdessä pohtii kuka saa roolin, ratkais-

taan ensi kerralla -> Ongelmanratkaisutaidot ja ihmissuhdetaidot. Tehtiin myös harjoitteita lavalla, kun yksi ryhmäläisistä ei uskaltanut nousta lavalle ryhmä kannusti ja tsemppasi. (-> Kannustus -> Kokeilu -> Onnistuminen -> Hyvä kokemus.)”

”Improvisointitaitojen harjoittelua. Puhuttiin koulunkäynnin hankaluudesta ja koulujaksamisesta. Jaettiin omia kokemuksia ja vinkkejä jaksamiseen -> Vertaistuki -> Opiskelutaidot.”

Analysoidessani havainnointeja kävin ne ensin yksitellen läpi, sen jälkeen loin Excel-taulukon, johon laitoin otsikoiksi haastatteluissa nousseet teemat. Sitten aloin erottelemaan muistiinpanojani yksi kerrallaan sen mukaan, mihin teemaan ne kuuluivat. Jotkut muistiinpanot kuuluivat useampaan teemaan, jolloin pilkoin tekstin pienemmäksi ja erottelin lyhempiä osioina eri otsikoiden alle. Lopulta kun kaikki lainaukset kenttäpäiväkirjasta oli eritelty taulukkoon, aloin tiivistää tekstiä erilaisiksi alateemoiksi. Alla olevassa taulukossa on esimerkki muistiinpanon tiivistämisestä. (Taulukko 2.)

TAULUKKO 2. Muistiinpanojen tiivistäminen teemaksi

Alkuperäinen teksti kenttäpäiväkirjassa	Teema	Teksti pilkottuna	Alateemat
”[Ryhmäläisten] näytelmä Olkkarilla. Ennen näytelmää jaettiin yhteinen jännityksen kokemus ja tsemppiin näyttelijöitä. [Ryhmäläinen]katsomossa jännitti enemmän ko lavalla. Näytelmä meni hyvin -> Vertaisuus, myötä elo, kannustaminen, Onnistumisen kokemus”	– Ryhmän merkitys – Ryhmäläisten merkitys	– ”[Ryhmäläisten] näytelmä Olkkarilla” – ”Näytelmä meni hyvin” – ”...jaettiin yhteinen jännityksen kokemus ja tsemppiin näyttelijöitä” – ”[Ryhmäläinen]katsomossa jännitti enemmän ko lavalla”	– Näyttelemisen taidot. – Onnistumisen kokemus – Itsensä ilmaisu –Vertaistuki –Kannustaminen – Myötä elo

Alateemat jaottelin vielä ryhmiin kuten ”Arki”, ”Voimaantuminen”, ”Sosiaalisuus”, ”Oppiminen” ja ”Vertaistuki”. Näin on helpompi karsia tai yhdistellä samanlaiset ja saman tyyppiset vastaukset ja tehdä vastauksista yhteenvetoja.

6. TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Ryhmän aloittamisvaihe

Haastattelin yhteensä kahdeksan ryhmän jäsentä, joista neljä on miehiä ja neljä naisia. Heistä viisi on ollut ryhmässä sen ensimmäisestä kerrasta lähtien sekä yksi vuoden 2017 alusta saakka. Lisäksi haastatteluhetkellä yksi haastateltava oli ollut puoli vuotta ryhmässä ja yksi neljällä ryhmäkerralla. Ohjautuminen ryhmään on tapahtunut jokaisella vähän eri tavalla: Mikkelin Olkkarin kautta, mielenterveystyön kautta, etsivän nuorisotyön kautta sekä työpajojen kautta. Lisäksi yksi haastateltavista kertoi kuulleensa ryhmästä ystävältään, ja toinen oli ollut seuraamassa ryhmän joulunäytelmää, jonka kautta kiinnostus ryhmää kohtaan oli herännyt. Vaikka ryhmään päädyttiin eri reittejä, lähes poikkeuksetta jokainen haastateltava kertoi siitä, miten Arki on draamaa -ryhmän ohjaajat olivat vaikuttaneet ensi kohtaamisella mukavilta ja heidän kauttaan ryhmään oli helppo tulla ja jäädä. Kiinnostus ryhmää kohtaan lähti suurimmalla osalla haastateltavista kiinnostuksesta teatteria kohtaan. Lisäksi haluttiin lisää tekemistä arkeen, tutustua uusiin ihmisiin ja luoda verkostoja, joita voisi hyödyntää esimerkiksi työhaussa.

Haastateltavista ne, jotka olivat olleet mukana Arki on draamaa -ryhmän ensimmäisellä kerralla kertoivat, että tuolloin osallistujia oli ollut erittäin paljon. Suuri osallistujamäärä oli tuottanut osalle hankaluuksia, ja he olivatkin ensimmäisen kerran kokeneet stressaavaksi ja vaikeaksi. Ensimmäisen kerran jälkeen ryhmästä oli kuitenkin jäänyt hyvä tuntuma ja halu tulla takaisin oli kova. Haastateltavista ne, jotka ovat liittyneet ryhmään vasta myöhemmin, kokivat ensimmäisen ryhmäkerran mukavaksi. Seuraavat aineistoesimerkit kuvaavat osallistujien kokemuksia ensimmäisestä ryhmäkerrasta:

”Täällä on kaikki ollu niin loistotyyppejä että niinku öö koki jotenki tulevansa omiensa joukkoon, että tuota ei mitenkään kokenu oloansa ulkopuoliseksi vaan tuota heti niinkö otettiin ryhmään ihan avosylin vastaan, näin mä sen koin, tosi hienoja ihmisiä täällä niin tota alusta asti niinku hyvällä mielellä ollu.” [Haastateltava no 1]

”Iso porukka oli! Oli ehkä yks tuttu naama joka oli ollu käsityöpajalla jonni aikaa, mutta mie olin jo unohtanu nimen. Siinä sitte ku se alko nii oli ihan kivaa, et oli just sillee, et kyllä tätä vois tehä tiistaisin.” [Haastateltava no 2]

”Mä olin ensinäkin hyvin hermostunu ja tota mä olin itseasiassa jo sitä ennen alottanu [yksilöohjaajan] kanssa yksilökäynnit ja mä jouduin hirveeseen paineeseen ko kaikki istu piiriin ja siinä oli iso porukka silloin ekalla kerralla ja mä en päässy [yksilöohjaajan] viereen. Ja mä en tuntenut ketään muuta ja mä olin yksin sivussa. Se oli hyvin stressaavaa. Hyvillä mielin mä lähin pois sitte, mutta se oli hyvin stressaavaa se koko eka kerta niinku varmaan kaikille muilekin.” [Haastateltava no 5]

Vaikka osalle ensimmäinen ryhmäkerta tai koko ryhmän alkuvaihe tuntui haastavalta, niin silti jokainen haastateltavista on jatkanut ryhmässä. Syiksi ryhmässä jatkamiseen nimettiin työkokeilusta saatava raha, ryhmän rentous, mielenkiintoiset ihmiset, teatteri ja luova tekeminen, näyttely, mukavat ohjaajat sekä esiintymisjännityksen kesyttämisen ja tekemisen puute arjessa.

6.2 Ryhmän merkitys ryhmänjäsenille

Haastateltavat kuvaavat Arki on draamaa -ryhmää rentona, vapaamuotoisena ja avoimena ryhmänä. Haastatteluiden perusteella ryhmässä on hyvä porukka, joka on saanut luotua ryhmään inspiroivan ja kannustavan ilmapiirin, mikä tukee jokaista ryhmänjäsentä. Ryhmään matkan varrella tulleet jäsenet kokivat, että heidät on otettu heti hyvin vastaan ja he ovat tunteneet olonsa tervetulleiksi. Rentouden lisäksi haastatteluissa nousee esiin se, että ryhmässä ei keltään vaadita liikaa, vaan jokainen saa antaa itsestään juuri niin paljon kuin haluaa.

”Et miust tää on just tää, et saat olla täällä, saat olla oma ittes jos haluat, saat peittää sen jos haluat, mutta se on vaan sinun oma valinta, myö ei tuomita.” [Haastateltava no 2]

”Mut nii, ainahan tänne on tervetulleita jos ne haluaa tätä lähtee tekemään. Sit vaan yrittää punkee siihen ryhmään sisään ja siitähän se lähtee” [Haastateltava no 3]

”No on tässä semmonen hyvä ryhmä jossa on semmonen hyvä henki, että että voi niinku olla sillee oma ittensä, ettei tarvi sillee niinku jotenki yrittää liikaa jotenki olla sillee” [Haastateltava no 8]

Ryhmän merkityksistä olennaisin oli haastattelujen perusteella mahdollisuus osallistua teatteriin. Teatteri oli monelle syynä tulla ja jäädä ryhmään. Teatterin myötä haastateltavat kertoivat oppineensa näytelmäntekoprosessin ymmärtämistä, maskeerausta, valokuvausta sekä näyttölemistä. Lisäksi teatterityöskentely rohkaisee heittäytymiseen, antaa mahdollisuuden itsensä ilmaisulle erilaisin keinoin sekä edistää luovuutta. Haastateltavien mukaan teatteri on mielekästä tekemistä ja mukava harrastus. Yhdessä haastattelussa tuotiin esille myös teatterin aiheuttama stressi, mutta haastateltava ei nähnyt sitä ylitsepääsemättömänä vaan pikemminkin "välttämättömänä pahana". Teatteri on itsessään myös jokaista ryhmäläistä kiinnostava aihe, josta on helppo jutella ja jakaa kokemuksia.

”Mä pääsin ekaa kertaa lavalle, oli semmonen pieni näytelmä erään toisen henkilön kanssa. Ne oli ne ekat aplodit ja sitten mä olin koukussa. Sit mä pääsin siihen ryhmäänkin ja tälle ja mä olin avoimempi sen jälkeen.” [Haastateltava no 5]

Ryhmällä on myös tärkeä merkitys arjen puuduttavien rutiinien rikkojana. Haastateltavat kertoivat ryhmän olevan tärkeä harrastus, jonka myötä päiviin saa uutta tekemistä. Haastatteluista sai kuvan, että ryhmäläiset toivoisivat, että ryhmä olisi useamminkin kuin kerran viikossa. Aikaisemmin monille viikot olivat pelkkää kodin ja koulun tai työn välillä kulkemista, toisille pelkästään kotona olemista, mutta teatterin myötä on arkeen tullut uudenlaista rytmiä. Haastateltavat toivat esille myös sen, että ryhmän aloittamisen myötä, arjesta on saanut paremmin kiinni. Harrastetoiminta on pitänyt virkeänä ja motivoinut eteenpäin elämässä esimerkiksi opiskelujen pariin.

Ryhmä antaa mahdollisuuden muodostaa uusia sosiaalisia suhteita. Jokaisessa haastattelussa kävi ilmi, että ryhmällä on sosiaalinen merkitys sen jäsenille. Vaikka ryhmäläisten kanssa ei oltaisi täysin samalla aaltopituudella, opettaa ryhmä kuitenkin tärkeitä sosiaalisia taitoja ja uusien ihmisten kohtaamista. Ryhmä on tuonut mahdollisuuden verkostoitumiselle erilaisten ihmisten parissa. Haastatteluissa nousi esiin, että ryhmäläiset kokevat ryhmän tärkeänä sosiaalisen kanssakäymisen kannalta, mutta toisaalta he eivät tapaa ryhmänjäseniä ryhmän ulkopuolella. Monella haastateltavalla on myös ollut tai on edelleen haastatteluhetkellä ulkopuolinen olo ryhmässä. Kaikki eivät tunne kuuluvansa joukkoon, mutta silti ryhmä koetaan paremmaksi vaihtoehdoksi kuin yksin oleminen.

”No sit tietysti ois se, että jos sais jotain porukkaa, tuntis oikeasti kuuluvansa siihen niinku pystyis olemaan siinä vapautuneesti ja sit tavallaan niinku pääsis sillee niinku, emmä tiiä siis... jotenki.. sais sitä niinku sosiaalisuutta sillee”. [Haasteltava no 8]

Kenttäpäiväkirja havaintojen mukaan ryhmässä on selkeästi ollut tärkeää myös omien kokemusten jakaminen. Lähes jokaisella ryhmäkerralla on ollut alkupiiri, jossa on käyty läpi jokaisen ryhmäläisen kuulumiset. Tällöin ryhmäläiset ovat voineet kertoa omia onnistumisiaan viikon varrelta tai pyytää apua johonkin itseä askarruttavaan asiaan sekä neuvoa toisia ryhmäläisiä.

Sosiaaliset taidot ovat tietysti yksi tärkeä osa myös työ- ja opiskelutaitoja. Sosiaalisten taitojen lisäksi ryhmäläiset ovat haastattelujen mukaan oppineet ryhmässä tärkeitä tiimityöskentelytaitoja. Eräs haastateltava sanoi, että oli alun perin ryhmään lähtenytkin työelämää ajatellen sillä hänen aikomuksenaan on verkostoitua siten, että jonain päivänä hänellä olisi mahdollisuus saada hyvä työpaikka. Yksi haastateltavista on saanut ryhmän kautta työkokeilupaikan ja kaksi haastateltavaa ovat tänä keväänä hakeneet opiskelupaikkaa. Kenttäpäiväkirja-aineistoni mukaan, ryhmäläiset ovat saaneet koko ryhmän ajan itse vahvasti vaikuttaa siihen, millaisia näytelmiä tehdään ja miten ne toteutetaan. Erityisesti tänä keväänä ryhmäläiset ovat suunnitelleet itse niin puvustuksen ja maskeerauksen kuin aikataulutkin näytelmäprojektia varten. Tällaisen yhdessä toimimisen myötä erilaiset työelämässäkkin tärkeät projektinhallinta- ja tiimityötaidot kehittyvät parhaiten. Ryhmäläiset ovat myös sitoutuneet ryhmään siten, että ovat pitäneet sovituista aikatauluista kiinni ja ilmoittaneet, jos eivät ole päässeet paikalle.

Haastateltavat kuvasivat ryhmässä olevan myös monia voimaantumisen elementtejä. Ryhmässä saa ilmaista itseään ja omia mielipiteitään. Useammassa haastattelussa nousi myös esiin omien pelkojen kohtaaminen ja niistä yli pääseminen sekä ryhmästä saatava itsevarmuus omaan tekemiseen. Ryhmän myötä on mahdollisuus tutustua myös omaan itseensä ja omiin rajoihinsa. Haastatteluissa nousi esille kaksi tärkeää voimaantumisen elementtiä: Ryhmässä saa olla oma itsensä ja siellä on mahdollisuus voittaa omat pelkonsa ja saada mahtavia onnistumisen kokemuksia. Kenttäpäiväkirjani pohjalta voin todeta, että ryhmässä tärkeässä roolissa on omien pelkojen voittaminen itsensä ilmaisun

keinoin. Esimerkiksi tilanteessa, jossa ryhmäläinen ei uskalla nousta yksin lavalle improvisaatiotehtävää varten, häntä kannustetaan ja tuetaan. Lopulta kun lavalle nousee voi huomata, että se ei ole niin pelottavaa ja että siihen tosiaan pystyy meistä jokainen.

Kenttäpäiväkirja-aineiston mukaan ryhmäläiset saavat oman äänensä kuuluviin ja tulevat kuulluksi niin erilaisten harjoitusten myötä kuin päätösten teko tilanteissakin pitkin ryhmän kaarta. Ryhmän ohjaajat nostavat esille ryhmäläisten vahvuuksia ja kannustavat ryhmäläisiä myös itse tunnistamaan ja tunnustamaan niitä. Vahvuuksia hyödynnetään myös näytelmien suunnittelussa.

Vaikka haastateltavien kanssa emme erikseen ryhmän ohjaajista keskustelleen, niin lähes jokaisessa haastattelussa tuotiin esille ohjaajien merkitys koko ryhmän kaaren ajan. Eräälle haastateltavalle oli jäänyt mieleen, miten ryhmänohjaajat olivat käyneet kertomassa ryhmästä. He olivat huomanneet haastateltavan piirroksen ja kehuneet sitä. Ilmeisesti ensivaikutelma ohjaajista oli hyvä, koska se oli jäänyt haastateltavan mieleen. Toinen haastateltava kertoi, että alkoi käydä ryhmässä luultavasti vain siksi, että koki ryhmän ohjaajien olevan mukavia. Haastateltavat kokivat, että ohjaajilta on ollut helppo pyytää apua pitkin ryhmän kaarta ja heille on ollut myös helppo kertoa ongelmista. Ohjaajat ovat kannustaneet eteenpäin ja saaneet motivoitua positiiviseen muutokseen.

6.3 Ryhmänjäsenten merkitys toisilleen

Haastattelujen perusteella ryhmäläiset kokivat, että ryhmässä on tullut niin sanotusti omiensa joukkoon. Ryhmä on ryhmäläistensä näköinen, ja eräässä haastattelussa todetaankin hyvin, että ryhmää ei olisi ilman ryhmäläisiä. Haastateltavat kokivat, että jokaisella ryhmänjäsenellä on tärkeä rooli ja merkitys ryhmän kehitykselle. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että ryhmässä ollaan samalla taajuudella, mutta osa koki, että on jäänyt ryhmästä hieman ulkopuolelle ryhmänjäsenten erilaisuuden vuoksi. Haastattelujen perusteella ryhmänjäsenten välillä vallitsee luottamus, jonka myötä ryhmässä voidaan puhua arjen hyvistä ja huonoista asioista ympäristössä, jossa kukaan ei tuomitse. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että ryhmässä on syntynyt jopa kaverisuhteita.

Kenttäpäiväkirja-aineistossani toistuu usein ryhmäläisten keskinäinen kannustaminen ja ”tsemppaaminen”. Ryhmäläiset kannustavat toisiaan silloin kun koulussa menee huonosti, toisella on huono päivä tai kun joku kokee, että tuottaa ryhmälle pettymyksen.

Näyttelemine ja lavalle nouseminen voi olla kova paikka, mutta ryhmäläisten tuen avulla se voi olla helpompaa.

Kenttäpäiväkirja-aineiston mukaan ryhmässä jaetaan kokemuksia ja neuvoja niin koulunkäyntiin, talouteen kuin terveyteenkin liittyen. Haastattelut tukevat kenttäpäiväkirja-aineistoa siinä mielessä, että jokainen haastateltava koki saaneensa ryhmässä jonkinlaista vertaistukea. Vertaistuesta esimerkkeinä haastatteluissa olivat esimerkiksi apu masennukseen, uniongelmiin, henkiseen pahaan oloon sekä koulunkäyntiin. Toisiin ryhmäläisiin ja heidän kokemuksiinsa voidaan samaistua ja niistä voidaan oppia.

Vertaistuen avulla ryhmäläiset oppivat toisiltaan: Kenttäpäiväkirjani mukaan edistymistä tapahtui niin talouden, opiskelutaitojen ja koulujaksamisen osalta. Haastatteluissa tuotiin esille, että ryhmäläisten avulla opitaan ihmissuhdetaitoja, he toimivat ikään kuin inspiraationa näytelmäroolien tai muun taiteen toteutuksessa. Lisäksi heidän kanssaan voidaan jakaa ajatuksia esimerkiksi musiikista, elokuvista ja peleistä. Kenttäpäiväkirjaani olen myös kirjannut, että ryhmäläiset oppivat toistensa avulla tärkeitä kuuntelemisen taitoja sekä sosiaalisia taitoja esimerkiksi erilaisten harjoitteiden kautta.

Pitkin matkaa ryhmään liittyneisiin suhtauduttiin pääosin positiivisesti. Joskin useammassa vastauksessa todettiin, että uudet jäsenet tuovat oman haasteensa, sillä rentoutuminen uusien ihmisten kanssa koettiin vaikeammaksi kuin tutun ryhmän kesken. Myös opiskelijat ja muut vierailijat koettiin mukavaksi lisäksi porukkaan.

”Jos ne täällä pysyy nii kyllä ne sitte. Mut nii, ainahan tänne on tervetulleita jos ne haluaa tätä lähtee tekemään. Sit vaan yrittää punkee siihen ryhmään sisään ja siitähän se lähtee.” [Haastateltava no 3]

”Ehkä se on vähän sillee etäisempi ja hajanaisempi koska porukka vaihtuu aika paljon. Mutta ei se sillai haittaa.” [Haastateltava no 7]

”No parasta ehkä... no tottakai teatteri! Mutta se perusjengi jonka kaa on kaikkein pisimpään ollu tekemisissä nii me ollaan nykyään tosi rentoja keskenään ja voidaan puhuu niinku ryhmässä sillei. Ehkä huonointa... no sehän tuo se teatteri tietysti oman stressin niinku elämään ja nyt kun on paljon muita tässä vaiheessa mukana, niin se

vähän ehkä rajoittaa sitä rentoo oloo. Joka on sitte tietysti vähän huono, kaikki ei pysty tavallaan sopeutua siihen.” [Haastateltava no 5]

Haastatteluiden perusteella melkein jokainen oli sitä mieltä, että uudet jäsenet ovat aina tervetulleita. Kuitenkin yhdellä haastateltavista oli sellainen olo, ettei ollut päässyt osaksi ryhmää, koska on tullut ryhmään vasta myöhemmin.

6.4 Tukihenkilötoiminnan tarve

Esittelin haastateltaville ajatuksen tukihenkilötoiminnasta ennen kysymysten esittämistä. Kerroin, että ajatuksena toiminnassa olisi henkilö, joka tukisi ryhmäläisiä arjen tilanteissa ja kaikissa niissä asioissa, missä apua tarvitaan. Tukihenkilöstä kysyttäessä osa haastateltavista nosti esiin omat etsivät nuorisotyöntekijät tai Kuhan selviit – hankkeen kautta saadun yksilöohjaajan. He korostivat, että ilman näitä rinnalla kulkijoita, ei heidän elämänsä olisi välttämättä näin hyvällä mallilla kuin nyt on. Näiden kokemusten pohjalta he vastasivat, että kaikki tukihenkilötoiminta on ehdottomasti tärkeää. Jokainen haastateltava, oli hänellä sitten ollut yhteyttä etsiviin nuorisotyöntekijöihin tai Kuhan selviit – hankkeen yksilöohjaajiin tai ei, nosti esille tarpeen tuesta ja rinnalla kulkijasta.

”Siis se on oikeesti kaikille, siis ihan mihin meneekin ja mitä tekeeki, että jos siellä on se joku johon tietää, että tälle mä voin kysyy, tälle mä voin puhuun” [Haastateltava no 5]

”No ois kyllä! Monesti tuntuu siltä että, tai että tuntuu että ois yksin niinku asioiden kanssa ja sillä tavalla että just tuo ois hyvä ois joku jolta niinku kysyä et hei mitäs tässä tilanteessa niinku sitte!” [Haastateltava no 8]

Haastateltavien ajatukset tukihenkilön tarjoamasta avusta olivat hyvin samankaltaisia. Tukihenkilö voisi auttaa koulunkäyntiin liittyvissä asioissa, kuten oppimisen vaikeuksissa tai koulupaikan etsinnässä, taloudellisissa asioissa, kuten erilaisten tukien hakemisessa, taloudenhallinnassa tai työelämäyhteyksien ja työpaikan löytämisessä. Tukihenkilö voisi auttaa asuntoon- ja asunnonhakuun liittyvissä kysymyksissä, päihteidenkäytön ongelmassa sekä sosiaalisten verkostojen löytämisessä. Tukihenkilö voisi toimia siis vertaistukena ja rinnalla kulkijana kaikilla arjen osa-alueilla kuunnellen ja neuvoen.

”No tietysti sitte semmosia käytännön asioitaki just kaikki tommoset tukihakemiset ja semmosta ja sit myös se niinku et oikei niinku vaik joku yksinäisyys et niinku että tietäis, että jolle voi puhua ja sit vois niinku mieltää sen kanssa, että mitä tässä sit vois niinku tehdä vaikka, et sais jotain sosiaalista juttua lisää ja semmosta...” [Haastateltava no 8]

”Tukihenkilöä varmaanki just niinkö sanoit, et opiskelijoille varmaan hyvä, et niillä oikeesti on joku semmonen aihe, mistä huomataan, että niillä ei vaan mee hyvin.” [Haastateltava no 2]

Haastattelujen perusteella tukihenkilön tärkeimmät ominaisuudet ovat kuuntelemisen-taito ja aito kiinnostus nuoria kohtaan. Tukihenkilön tulisi olla jollain tapana aktiivinen ryhmänjäsen, mahdollisesti apuohjaajanroolissa tai ihan vain yhtenä ryhmäläisenä. Ystävällisyys, puheliaisuus ja hyvä asenne nähtiin tärkeänä, jotta tukihenkilöä olisi helppo lähestyä. Toisaalta tukihenkilö ei saa olla liian nuori, sillä häneltä odotettiin tietynlaista elämäkokemusta, mutta toisaalta ei liian vanhakaan, koska ”aikuisten” ja nuorten maailmat nähtiin erilaisina. Haastateltavien mielestä se, mitä tukihenkilö tietää tai osaa, ei ole tärkeintä. Tukihenkilö toimisi linkkinä nuorten ja palveluiden välillä ja selvittäisi asioita tarjoten nuorille palveluohjausta.

Vaikka tukihenkilölle nähtiinkin olevan tarve, osassa haastatteluissa selvisi, että tukihenkilön apu voisi olla myös leimaavaa. Eräs haastateltava totesi, että jos elämä olisi sekaisin, voisi hän tarvita tukihenkilöä, mutta muuten ei. Yhdessä haastattelussa tukihenkilösanan negatiivinen sävy nousi keskustelun aiheeksi, mutta uutta sanaa tukihenkilösanan tilalle ei keksitty. Yksi haastateltava taas totesi, että hänellä itsellään voisi olla tarve tukihenkilölle, mutta sellaista apua voisi olla vaikea ottaa vastaan.

”No miltä minun tilanne näyttää nyt nii joo, ehkä. En mie tiä miten helppoo miulla on hyväksyy semmosta apua” [Haastateltava no 3]

”Vaikka semmosia tuntuu siltä, että jos sen saa, niin tuntuu siltä että nyt on jokin selvästi pielessä ja ne ei halua sitä enää sen takia. Joo, et se antaa niinku negatiivisen merkinnän just se sanan tukihenkilösana niin sanotusti” [Haastateltava no 2]

Kaiken kaikkiaan tukihenkilö ajatusta pidettiin hyvänä ja eräs haastateltava totesi, että voisi itsekin toimia mahdollisesti tukihenkilönä. Yhdessä haastattelussa pohdimme, voisiko tukihenkilötoimintaa järjestää myös ryhmämuotoisesti, mutta haastateltava päätyi lopulta siihen, että ryhmiä on nykypäivänä jo liikaa ja niiden vuoksi ihmiset loke- roituvat.

7. POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia Arki on draamaa -ryhmän ja sen jäsenten merkitystä toimintaan osallistuneille nuorille, sekä tutkia nuorten tarvetta vertaistukea tarjoavalle tukihenkilölle. Tutkimusmenetelminä käytin osallistuvaa havainnointia ja teemahaastattelua. Tutkimukseni perusteella Arki on draamaa -ryhmä mahdollistaa sen jäsenille vertaistuen mieluisan harrastuksen parissa. Teatteritoiminnan ohessa opitaan niin sosiaalisia taitoja kuin työ- ja opiskelutaitojakin. Ohjaajat toimivat turvallisina rinnalla kulkijoina, joilta voi pyytää apua, ja koko yhteisö antaa eväät voimaantumiselle. Haastattelussa nousi esiin, että ryhmänjäsenet ovat onnistuneesti luoneet yhteisön, jossa ollaan avoimia uusillekin jäsenille. Ryhmäläisten välillä vallitsee luottamus ja haastateltavat kokivat, että ryhmässä voidaan vapaasti puhua kaikesta. Mikkelissä tärkeää työtä tekevät etsivät nuorisotyöntekijät ja Kuhan selviit – hankkeen yksilötyöntekijät, mutta silti tuntuu olevan nuoria, jotka tipahtavat näistäkin palveluista. Tutkimukseni perusteella tukihenkilölle on tarvetta. Tukihenkilö voisi olla ihan tavallinen rinnalla kulkija, joka kuitenkin ymmärtäisi nuoria eritavalla kuin ”aikuiset”. Apua hän tarjoaisi kaikkiin arjen tilanteisiin.

7.1 Vertaistuki ja turvallinen ryhmä

Ryhmänjäsenten vertaistuellinen merkitys tarjoaa kokemuksen siitä, ettei omien ajatusten kanssa olla yksin. Silloin, kun nuori kokee, että kuuluu joukkoon ja löytää itselle sopivan yhteisön, hänen identiteettinsä kehittyy myönteisempään suuntaan. Yhteisön tuki ja positiivinen minäkuva antavatkin hyvät mahdollisuudet yksilön voimaantumiselle. Voimaantuminen taas johtaa osallisuuteen joka on yksi tärkeimpiä tekijöitä syrjäytymisen ehkäisyssä. (Mikkonen 2011, 205–206, Siitonen 1999, 61–78, Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2016 c.) Haastatteluiden perusteella ryhmänjäsenet ovat onnistuneet luomaan turvallisen ryhmän.

Turvallisessa ryhmässä toisia kuunnellaan ja heidän mielipiteensä hyväksytään tuomitsematta. Toisille voidaan jakaa vaikeitakin asioita ja näin oppia itsestään ja toisista uutta. Turvallisessa ryhmässä voidaan tarjota ja pyytää apua. (Aalto 2000, 22–23.) Näitä kaikkia piirteitä haastatteluissa tuli esiin. Ryhmäläiset kokevat, että ryhmässä voidaan puhua. Eräs haastateltava kuvasi ryhmää ”terapeuttiseksi” ja toinen sanoi, että ryhmä on kuin ”AA-kerho”. Nämä ilmaukset viestivät siitä, että ryhmässä jaetaan myös omia henkilökohtaisen elämän asioita ja saadaan apua.

Turvallinen ryhmä edistää myös yksilön turvallisuutta. Turvallisessa ryhmässä itsetunto ja myönteinen minäkuva kasvavat, jolloin ryhmänjäsen viihtyy paremmin myös omana itsenään. (Aalto 2000, 22) Sosiaalihuoltolain 3.luvun 17§ mukaan sosiaalinen kuntoutus tarkoittaa tukea asiakkaan toimintakyvyn parantamista, ehkäisee syrjäytymistä ja edistää osallisuutta (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Turvallinen ryhmä vastaa siis sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteisiin, jolloin Arki on draamaa -ryhmää voidaan pitää hyvänä sosiaalisen kuntoutuksen palvelumuotona.

Mielestäni olisi kuitenkin tärkeää miettiä, voisiko ryhmää tukea viettämään aikaa yhdessä myös vapaa-ajalla. Yksinäisyys tuntuu olevan ongelmana monella ryhmänjäsenellä, joten olisi hienoa, että ryhmästä olisi hyötyä myös viikoittaisten ryhmäkertojen ulkopuolella. Tätä voitaisiin tukea järjestämällä teatteriharjoitusten lisäksi muita, vapaa-ajalle sijoittuvia, yhteisiä hetkiä. Esimerkiksi yhteiset joulu- ja kevätkuuhlat, elokuvaillat tai muut vastaavat voisivat tukea ryhmän kehitystä.

7.2 Taiteen merkitys

Ryhmä tarjoaa mahdollisuuden myös mieluisaan harrastukseen ja taiteen kokemiseen. Taiteen avulla yksilö voi edistää oman identiteettinsä kehittymistä, maailmankuvan avartumista, suvaitsevaisuutta, arvomaailman kasvua sekä oppia omien mielipiteidensä ilmaisua (Siivonen ym. 2011, 181–183). Taidelähtöiset menetelmät tarjoavat erittäin hyvät mahdollisuuden syrjäytymisen ennalta ehkäisyyn sekä yksilön osallisuuden edistämiseen.

Taide tarjoaa uusia näkökulmia elämään, mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä kuulluksi tulemisen ja yhteisöllisyyden kokemuksia (Känkäkäinen 2013, 78, Lehikoinen & Pässilä 2016, 12–13). Osallisuuden osa-alueet having, acting, belonging

ovat hyvin lähellä näitä taiteesta saatuja kokemuksia. Toimijuus ja valtaisuus, yhteisöllisyys sekä hyvinvoinnin edistäminen ovat kaikki osallisuuden edellytyksiä. (Raivio & Karjalainen 2003, 16-17.) Näin ollen ryhmän toiminta juuri taiteen keinoin voi edistää ryhmänjäsenten osallisuutta.

7.3 Oppiminen

Teatteriryhmä on myös opettanut ryhmänjäsenille paljon uutta. Moni kertoi oppineensa tulemaan erilaisten ihmisten kanssa toimeen, sosiaaliset taidot kehittyvät, tiimityöskentelytaidot kehittyvät ja esimerkiksi omien pelkojen kohtaaminen ja onnistumisen tunteet opettavat omasta itsestä. Tietysti myös konkreettiset teatteritaidot, kuten maskeeraus ja näytteleminen ovat taitoja, joita ryhmässä on opittu. Erilaisten elämäntaitojen oppiminen ryhmässä onnistuu parhaiten kun oppiminen on kokemuksellista. Ryhmänjäsenet voivat peilata itseä ja omia kokemuksiaan toisiin ryhmäläisiin ja saada näin perspektiiviä omaan elämään. Ryhmän tuki auttaa omaksumaan ja löytämään uudenlaisia ajatus- ja käyttäytymismalleja. (Aalto 2000, 149.)

Sellaista oppimista, jossa ryhmä oppii yhdessä ja etenee kohti jotain tavoitetta kutsutaan yhteistoiminnalliseksi oppimiseksi. Siinä jokaista ryhmänjäsentä tarvitaan jonkun tavoitteen saavuttamiseksi. Jokainen ryhmänjäsen on vastuussa niin omasta, kuin toisen oppimisesta, jotta tavoite saavutettaisiin. (Kovanen 2005, 72.) Teatteriprojektin aikana tapahtunut oppiminen, erityisesti teatteritaitoihin liittyen, on ollut yhteistoiminnallista oppimista, jossa ryhmänjäsenet ovat tukeneet toisiaan kannustaen ja auttaen.

7.4 Rinnalla kulkija

Muttilainen tutki vuonna 2015 ammattitaiteilijoiden näkökulmia nuorten kanssa tekemäänsä taidetyöhön. Taiteen ammattilaisen merkitys nuoren elämässä ja teatteritoiminnan ohjaamisessa korostui samalla tavalla kuin omassanikin. Muttilaisen tutkimuksessa lähestytään aihetta taiteen ammattilaisen näkökulmasta, kun taas omassani nuorten näkökulmasta. Onkin hienoa huomata yhteneväisyydet tutkimuksissa. Sekä Muttilainen että minä toteamme tutkimuksissamme, että ryhmät ovat rentoja, avoimia ja hyväksyviä. Muttilaisen tutkimuksessa kuvataan miten nuoret puhuivat taiteilijoille mieluummin kuin muille läheisille aikuisille. Tässä opinnäytetyössä haastateltavat haastattelu-

materiaali antaa edelliseen hieman näkökulmaa. Haastateltavien mielestä ryhmänohjajille on ollut helppo puhua, erityisesti teatterikuraattorille. Teatterikuraattorin toimenkuvaan kuuluu neuvoa ja ohjeistaa näyttelemisessä kaiken aikaa, joten häneltä on luonnollista pyytää apua myös arjenongelmiin. Muttilaisen tutkimuksessa taiteilijat kuitenkin kertovat, että työ on ollut heille osin raskastakin, sillä he eivät ole nuorisotyönammattilaisia. Taiteilijat toivoivat itselle vertaistukea työhön liittyen. (Mutilainen 2015, 26–29) Arki on draamaa- ryhmässä ohjaajat toimivat pareittain tai jopa kolmisin, jolloin toimintaan saadaan useampi näkökulma sekä ammatillista tukea.

Koska tukihenkilötoiminta voidaan kokea leimaavana, olisi tärkeää, että toiminta saataisiin juurrutettua sellaiseksi toiminnaksi, joka tapahtuisi luontevasti nivelvaiheessa. Tätä toimintaa voitaisiin verrata esimerkiksi tukioppilas tai tuutoritoimintaa. Valitettavasti usein juuri ne nuoret, jotka eniten apua tarvitsevat, eivät hakeudu palveluiden piiriin, koska kokevat ne häpeällisinä tai leimaavina (Alanen 2015,81). Olisi siis hienoa, että toiminta saataisiin rakennettua siten, että ennakkoluuloja sitä kohtaan ei syntyisi. Hyvät ensiaskeleet tälle, olisi uuden nimen keksiminen.

7.5 Tutkimuksen eettisyys

Olen työssäni noudattanut hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Työssäni noudatin yleistä huolellisuutta, rehellisyyttä ja avoimuutta koko prosessin ajan. Ensimmäisellä kerralla teatteriryhmässä kerroin ryhmäläisille avoimesti, että tulen ryhmään tekemään opinnäytetyötä sekä havainnoimaan ryhmää. Lisäksi aina kun ryhmään tuli uusi jäsen, esittelin itseni ja kerroin opinnäytetyöstäni. En kuitenkaan jakanut tutkimuslupia heti ensimmäisellä kerralla, vaan jätin suosiolla havainnoinnit tekemättä, sillä en halunnut ”säikäyttää” ryhmän uusia jäseniä virallisilla tutkimusluvilla heti ensimmäisellä kerralla. Olen myös raportoinut tekemisistäni sekä opinnäytetyön etenemisestä opinnäytetyöni työelämäyhteydelle. Olen kertonut haastateltaville millä tavoin keräämäni haastattelumateriaalia käytetään ja kertonut heille, että heillä on mahdollisuus keskeyttää opinnäytetyöprosessini, jos he näkevät siitä olevan haittaa heille. (vrt. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Lisäksi olen noudattanut erityisesti ihmistieteiden eettisiä periaatteita, joita ovat tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuoja. Olen alusta saakka kertonut ryhmälle opinnäytetyöstäni ja sen

tavoitteista. Jokainen ryhmäläinen on allekirjoittanut tutkimusluvan havainnointia varten. Osa ryhmäläisistä halusi lukea tutkimusluvan kotona, ennen kuin allekirjoittaa sen, joka tietysti sopi myös minulle, tämä kuitenkin johti siihen, että alussa oli muutama kerta, jolloin en voinut havainnoida, koska en ollut saanut vielä kaikkia lupia.

Haastatteluja varten keräsin myös haastatteluluvat. Ennen haastatteluja kerroin jokaiselle haastateltavalle haastatteluaineiston käsittelemisestä sekä siitä, ettei opinnäytetyössäni voi heitä tunnistaa. Haastatteluissa pyrin myös esittämään kysymykset mahdollisimman avoimesti, etten vahingossa ohjaisi haastattelun kulkua. Huomasin kuitenkin jälkeinpäin, että esimerkiksi kysymys ”Mitä hyvää ja huonoa ryhmässä on?” saattoi olla liian suljettu ja painostaa haastateltavia keksimään vastauksia. (vrt. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009.)

8. LOPUKSI

Toivon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä uudenlaisten sosiaalisen tuen toimintojen kehittämässä. Ryhmäläisten omien kokemusten sekä minun havaintojeni pohjalta voin todeta, että ryhmästä on ollut suurta hyötyä jokaiselle siihen osallistuneelle. Arki on draamaa -ryhmän tyyppisiä toimintoja tulisi tämän tutkimuksen perusteella järjestää ja jatkaa. Matkani ryhmässä on ollut mielenkiintoinen ja opettavainen.

Alusta saakka itseäni kiinnosti erityisesti tukihenkilötoiminnan toteutus käytännössä. Se olisi mielestäni erittäin hyvä jatkotutkimusaihe. Tukihenkilötoiminnan pilotoiminen osana teatteriryhmän toimintaa voisi toimia esimerkiksi ammattikorkeakoulun projektityön osana. Tällöin ryhmän toiminnasta voitaisiin saada jatkuvaa vapaaehtoisten opiskelijoiden vetämänä.

Toinen hyvä jatkotutkimusajatus voisi olla tutkia jo ryhmästä poistuneiden ryhmäläisten kokemuksia siitä, onko ryhmästä ollut apua heidän kohdallaan. Ryhmässä olemme keskustelleet esimerkiksi kouluista ja työpaikoista ja monella ryhmäläisellä on selkeät tulevaisuuden suunnitelmat. Varmasti mielenkiintoista ja tärkeää olisi tutkia sitä, mihin nämä ryhmäläiset päätyvät ja onko ryhmällä ollut siihen vaikutusta.

Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä ja paikoin myös kivinen, mutta opettavainen ja silmiä avaava. Erityisesti mieleeni jäi haastattelu, jossa haastateltava kertoi, että ei koe olevansa kovin sosiaalinen, joka heti vaikuttaa esimerkiksi työhaastatteluihin. Mietin

tätä oravan pyörää, jossa hiljainen ja ujo nuori koittaa saada töitä, mutta ei uskalla työhaastattelussa juuri avata suutaan. Jokaisen epäonnistumisen jälkeen luotto itseen vähenee ja sulkeutumisen tarve kasvaa. Oravan pyörä on loputon, miten saat töitä jos et uskalla puhua? Miten uskallat puhua jos aina koet epäonnistumisia? Arki on draamaa – ryhmä on tutkimukseni perusteella toiminut paikkana, missä ryhmänjäsenet saavat oman äänensä kuuluviin ja kokevat tulleensa hyväksytyksi yhteisöön.

Itse olen oppinut uutta niin itsensä johtamisesta, kirjallisen raportin kirjoittamisesta, sosiaalisesta kuntoutuksesta kuin asiakaan kohtaamisestakin. Varmasti kaikki ne taidot, mitä olen ryhmänjäsenten kertonut, oppivan ovat parantuneet myös minulla. Teatterityöskentely oli minulla opinnäytetyöni alussa ihan uutta ja totta puhuen kuvittelin, ettei se sovi minulle. Ryhmän aikana kuitenkin ennakkokäsitykseni osoittautui vääräksi. Teatteri sopii kaikille jos sen on valmis ottamaan vastaan.

LÄHTEET

Aalto, Mikko 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Turvallisen ryhmän rakentaminen. Tampere: Tampere-Paino Oy.

Alanen, Olli 2015. Nuoret osallisiksi. Teoksessa Määttä, Mirja & Määttä, Anne (toim.) Parempia ratkaisuja koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten tukemiseen. WWW-julkaisu. http://vnk.fi/documents/10616/1456483/VNK+16_2015.pdf/2efb35eb-0f6e-4428-93bf-5998df7d983d. Luettu 20.5.2017.

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino

Cowie, Helen & Wallace, Patti 2000. Peer Support in Action: From bystanding to Standing by. London: Sage publications

Czuba, Cheryl 1999. Empowerment: What Is It?. WWW-artikkeli. <https://www.joe.org/joe/1999october/comm1.php>. Luettu 15.4.2017.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Grönfors, Martti 2011. Laadullisen tutkimuksen kenttätyö menetelmät. Hämeenlinna: SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilka.

Hietala, Outi & Rissanen, Päivi 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta. Helsinki: Kuntoutussäätiö ja Mielenterveyden keskusliitto.

Hirsjärvi, Sirkka ja Hurme, Helena 2005. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

International Federation of Social Workers. Global Definition of Social Work. WWW-artikkeli. <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/>. Ei päivitystietoja. Luettu 5.7.2016.

Kajaanin Ammattikorkeakoulu. Teemoittelu. WWW-artikkeli. <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta/teemoittelu>. Ei päivitystietoja. Luettu 20.5.2017.

Kananoja, Aulikki, Lähteinen, Martti, Marjamäki, Pirjo 2010. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy

Korhonen, Pekka. Taidelähtöiset menetelmät. WWW-artikkeli. <http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/taidelahtoiset-menetelmat/>. Ei päivitystietoja. Luettu 20.4.2017.

Kovanen, Kimmo 2005. Ryhmäprosessin merkitys oppimisessa. Kasvatustieteen pro gradu. WWW-julkaisu. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/92796/gradu00606.pdf?sequence=1>. Tampereen yliopisto,

Kuhan selviit -hanke. WWW-sivu. <http://www.poliint.fi/fi/sivustot/mikkelinolkari/hankkeet/kuhan-selviit-hanke/>. Ei päivitystietoja. Luettu 4.2.2016.

- Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.
- Kurki, Leena, Kurki-Suutarinen, Matleena, Taruvuori, Karoliina 2010. Muurien sisällä, sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy-Juvenes Print.
- Känkänen, Päivi 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa- kohti tilaa ja kokemuksia. Tampere: Juvenes Print - Suomen yliopistopaino Oy
- Laakkonen, Tapio 2017. Miesten syrjäytyminen alkaa jo peruskoulussa - "On jumiuuttu kotiin jopa kahdeksi vuodeksi". Yle. WWW-artikkeli. <http://yle.fi/uutiset/3-9513404>. Julkaistu 1.4.2017. Luettu 13.4.2017
- Lehikoinen, Kai & Pässilä, Anne 2016. Johdanto. Teoksessa Lehikoinen, Kai, Pässilä, Anne, Martin, Mari, Pulkki, Maiju. Taiteilija kehittäjänä. Taiteelliset interventiot työssä. Helsinki: Taideyliopiston korkeakoulu.
- Luhtasela, Ursula Leena Maria 2009. Osallisuuden rakentuminen kuntouttavassa työtoiminnassa. Lisensiaatintutkimus. Helsingin yliopisto.
- Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulu: Oulun yliopistopaino
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2015. Välittävät vertaiset. Tukioppilastoiminta oppilashuollon apuna. Hämeen Kirjapaino Oy
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016. Kummioppilastoiminnan opas. WWW-julkaisu. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/5871afec75e9b86d18e292065fa33faa/1464101142/application/pdf/28915409/MLL_Kummioppilastoiminnan_opas_2016_www.pdf. Ei päivitystietoja. Luettu 23.5.2016
- Meriluoto, Taina 2015. Tuumasta toimeen: mitä osallisuus ja kokemusasiantuntijuus on arjessa?. Teoksessa Meriluoto, Taina, Marila-Penttinen, Leena ja Lehtinen, Essi (toim.). Osallisuus. Osallisuuden ja kokemusasiantuntijuuden käsikirja. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Miettinen, Sonja & Pöyry, Sanna-Mari 2015. Vainulla Etelä-Savossa – Vaikeimmin työllistyvät nuoret palvelujärjestelmässä – selvitys. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Mikkonen, Irja 2011. Vertaistuki osana sosiaalista vahvistamista teoksessa Lundbom Pia, Herranen, Jatta 2011. Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Mutttilainen, Katja 2015. Ammattitaiteilijoiden näkökulmia nuorten kanssa tehtävään taidetyöhön. Opinnäytetyö. WWW-julkaisu. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/94478/Mutttilainen_Katja.pdf?sequence=1. Luettu 20.5.2017.
- Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa. Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA analyysi. WWW-dokumentti. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>. Luettu 13.4.2017

Opetusministeriö 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmän muistioita ja selvityksiä 2005:33. Helsinki: Yliopistopaino.

Perkkiö, Tanja 2017. Juuso, 19, ei halua tehdä mitään. Yle. WWW-artikkeli. <http://yle.fi/uutiset/3-9528608>. Julkaistu 1.4.2017. Luettu 13.4.2017.

Raivio, Helka & Karjalainen, Jarno 2003. Osallisuus ei ole keino tai väline, Palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010 -luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Teoksessa Era, Taina (toim.) 2003. Osallisuus oikeutta vai pakkoa? WWW-julkaisu. 2003. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1

Ruuth, Mari 2016. Sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishanke (SOSKU). Väliraportti I. WWW-julkaisu. https://www.thl.fi/documents/10531/3149614/SOSKU_V%C3%A4liraportti_I_181116.pdf/713b2ce4-18a5-4fb9-9c9f-0b56cb72d552.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. 7.3.4. Teemoittelu. WWW-julkaisu. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/viittausohje.html>. Luettu 20.5.2017.

Saviranta, Anne & Åhlberg, Kirsi 2010. Vertaistuen kokemukset ja merkitys eri asiakasryhmissä. Opinnäytetyö. WWW-julkaisu. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25392/VERTAISTUEN%20KOKEMUKSET%20JA%20MERKITYS%20ERI%20ASIAKASRYHMISSA.pdf?sequence=1>.

Siitonen, Juha. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. WWW-julkaisu. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn951425340X.pdf> Oulun opettajainkoulutuslaitos.

Siivonen, Katriina, Kotilainen, Sirkku, Suoninen, Annika 2011. Iloa ja voimaa elämään. Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky- hankkeessa. WWW-julkaisu. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myrsky2011.pdf>. Luettu 20.5.2017

Silius, Kirsi 2008. Teemoittelu ja tyypittely. WWW-julkaisu. http://matrissi.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatko-opintosemma/2008/Silius_teemoittelu-tyypittely_141108.pdf. Luettu 20.5.2017.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Sosiaalipedagogiikka. Sosiaalipedagogiikka. WWW-artikkeli. <http://www.sosiaalipedagogiikka.fi/sosiaalipedagogiikka/>. Ei päivitystietoja. Luettu 20.4.2017.

Talentia 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry Ammattieettinen lautakunta.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Taidelahtoiset menetelmät. WWW-artikkeli. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/taidelahtoiset-menetelmat>. Ei päivytystietoja. Luettu 20.4.2017.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vertaistuki 2015. Vertaistuki. WWW-artikkeli. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/vertaistuki>. Päivitetty 24.7.2015. Luettu 18.7.2016.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2016 a. Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallinen kehittä-mishanke (SOSKU). WWW-sivu. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/hankkeet/33346>. Päivitetty 16.11.2015. Luettu 4.2.2016

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2016 b. Nuorten syrjäytyminen. WWW-artikkeli. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen. Päivitetty 14.9.2016. Luettu 14.4.2017.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2016 c. Osallisuus. WWW-artikkeli. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>. Päivitetty 14.12.2016. Luettu 13.4.2017.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. WWW-julkaisu. <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauseräilyjen käsitteleminen Suomessa. WWW-julkaisu. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

Törrönen, Maritta & Vornanen, Riitta 2002. Emotionaalinen huono-osaisuus peruskoululaisten korostamana syrjäytymisenä. WWW-artikkeli. https://tuhat.helsinki.fi/portal/files/23179590/mt_emotionaalinen_huono_osaisuus.pdf. Luettu 14.4.2017.

Väyrynen, Pirjo 2010. Käsikirja työpaikalla tapahtuvan oppimisen hyvien käytäntöjen siirtoon. WWW-julkaisu. http://www.oph.fi/download/130440_Kasikirja_tyopaikalla_tapahtuva_oppiminen.pdf. Luettu 22.6.2016.

Ågren, Susanna 2014. Tutortoiminta hyvinvoivan oppimisympäristön rakentajana. Selvitys ammatillisen koulutuksen tutortoiminnasta ja tutortoiminnan suositukset. WWW-julkaisu. <https://issuu.com/pivito/docs/tutortoiminnankartoitusv1>. Luettu 23.6.2016

TEEMAT:

Taustat

- Tilanne ennen ryhmää
- Miten löysit ryhmä
- Mikä ryhmässä kiinnosti

Alku

- Millainen ensi vaikutelma ryhmästä
- Mitkä tekijät vaikuttivat ryhmään jäämiseen

Ryhmä

- Miten kuvailisit ryhmää
- Mitä ryhmästä saa
- Hyvää/Huonoa
- Ryhmät uudet jäsenet -> Onko helppoa tulla, miten vaikuttaa ryhmän toimintaan

Tukihenkilö

- Millaisia sosiaalisen tuen tarpeita
- Onko tarvetta tukihenkilölle, millaiselle?
- Missä tukihenkilö voisi auttaa, olisiko osa teatteria vai joku muu yms.

Muut esiin tulevat asiat:

LIITE 2(1).

Monisivuinen liite

LIITE 2(2).

Monisivuinen liite

LIITE 2(3).
Monisivuinen liite